

ВІСНИК

ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

ВІСНИК ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ – 2011

3/2011

Редакційна колегія:

КИРИЛЮК Руслан Іванович,
Голова Державної судової
адміністрації України

РОМАНЮК Ярослав Михайлович,
Голова Ради суддів України,
суддя Верховного Суду України,
кандидат юридичних наук,
суддя вищого кваліфікаційного
класу, заслужений юрист України

ГВОЗДИК Павло Олександрович,
Голова Ради суддів загальних
судів, суддя Вищого
спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і
кримінальних справ,
кандидат юридичних наук,
суддя першого кваліфікаційного
класу, заслужений юрист
України

УДОВИЧЕНКО Олександр Сергійович,
Голова Ради суддів
господарських судів, суддя
Вищого господарського суду
України, заступник голови
судової палати з розгляду справ
про банкрутство,
кандидат юридичних наук,
член Вищої ради юстиції,
заслужений юрист України

КОБИЛЯНСЬКИЙ Микола Генріхович,
Голова Ради суддів
адміністративних судів, суддя
Вищого адміністративного суду
України, заступник голови
судової палати з розгляду справ,
пов'язаних зі спорами щодо
проходження публічної служби,
суддя першого кваліфікаційного
класу, член Вищої ради юстиції,
заслужений юрист України

ОФІЦІЙНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Видається чотири рази на рік
Передплатний індекс: 95966

Рік заснування: 2006

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 11236-306Р від 13.06.2006 року

Адреса редакційної колегії:
01021, м. Київ, вул. Липська, 18/5

Шеф-редактор:
Р. Кирилюк

Редактор:
Ф. Ілляк

Видавець:
видавнича організація «Юрінком Інтер»,
президент В. Ковальський

Адреса:
04209, м. Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 31б
www.yurincom.kiev.ua

© «Вісник Державної судової адміністрації України», 2011

НАРАДИ

У СУДОЧИНСТВА З'ЯВИВСЯ ПЕВНИЙ ОПТИМІЗМ

Підсумки роботи територіальних управлінь Державної судової адміністрації у I півріччі 2010 року обговорювалися на нараді, що пройшла в Києві

Ишлося, зокрема, про пропозиції до законопроекту "Про Державний бюджет України на 2012 рік" та проект змін до Закону "Про Державний бюджет України на 2011 рік". Для ДСАУ і судочинства в цілому питання фінансування є архіважливим, оскільки всі останні роки система забезпечувалася лише наполовину від реальних потреб. У зв'язку з цим прийняття Закону "Про судовий збір" бачиться певним рятувальним кругом, про що говорив і Голова ДСА України Руслан Кирилюк. Хоча сам згаданий закон влаштовує далеко не всіх. Ще не встигли його оприлюднити, як уже пропонувалися (не судовою системою) до нього зміни. Багато довелося потрудитися керівництву ДСАУ, щоб кошти від судового збору йшли (як і планувалося) не до загального бюджету, а до спецфонду, й використовувалися саме на потреби судочинства.

НАРАДИ

терством фінансів, аби ці зміни були внесені до 1 листопада, як це передбачається Законом "Про судовий збір", — зазначив Голова ДСА України Руслан Кирилюк.

Найявний оптимізм судової системи "га-сить" проект Держбюджету на 2012 рік, в якому видатки на судочинство лишилися на рівні 2011-го, — все те ж половинчате фінансування роботи судів. Хоча Р. Кирилюк все ж сподівається на краще і навіть планує з другої половини наступного року взятися,

"Зараз ми, наші фінансисти з певним оптимізмом дивимося в наступний рік. Звісно, це за умови, якщо вийдемо на той бюджет, проект якого внесено на розгляд Верховної Ради. Сподіваємося при цьому на значне збільшення надходжень до спецфонду, що дасть нам можливість розв'язати багато проблем, які не вирішувалися роками. Зокрема, плануємо "закрити" питання з кредиторською заборгованістю, що "висить" ще з 2008 року, і нам ніяк не вдавалося її погасити, з виплатою заборгованості з вихідної допомоги та щомісячного грошового утримання суддів. Сподіваємося також, що нам удасться вирішити й питання збільшення зарплати в найбільш проблемних юрисдикціях — загальних, апеляційних та адмінсудах, а також спрямувати частину коштів (уже в цьому році) на капітальні видатки та трохи підтримати регіони з поточними видатками. Тож зараз активно працюємо з Мініс-

в тому числі, і за ремонт та реконструкцію приміщень судових установ.

Присутні обговорили також результати перевірки територіальних управлінь ДСА України Контрольно-ревізійною службою України, було розглянуто інші питання. За результатами наради прийнято відповідні рішення щодо перспективних напрямів діяльності територіальних управлінь Державної судової адміністрації України.

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

ЗАВДЯКИ ПРИЙНЯТТЮ ЗАКОНУ "ПРО СУДОВИЙ ЗБІР" БЮДЖЕТНИЙ ЗАПИТ НА 2012 РІК ПЕРЕДБАЧАЄ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИДАТКІВ НА УТРИМАННЯ СУДІВ НА 50 ВІДСОТКІВ"

Руслан КИРИЛЮК,
Голова Державної судової адміністрації України

Державній судовій адміністрації України, котру реформа 2010 року перетворила з органу виконавчої влади на орган у системі влади судової, за рік довелося випробувати свої сили під час вирішення багатьох проблем, з якими стикалися служителі Феміди. Зокрема, установка обстоювала перед урядом інтереси всіх судів при формуванні бюджетного запиту, забезпечувала належне функціонування автоматизованої системи документообігу, на роботу якої у володарів мантій було чимало нарікань. Першопрохідцем у процесі загартовування ДСАУ новими законодавчими реаліями став Руслан КИРИЛЮК, котрому випало ламати старі стереотипи сприйняття цього органу і керувати ним за новими правилами. В ексклюзивному інтерв'ю газети "Закон і Бізнес" Руслан Іванович розповів, які труднощі йому довелося долати, аби ДСАУ на належному рівні забезпечувала діяльність вітчизняної Феміди, а також чи покращиться фінансове становище судів. Крім того, він розкрив таємницю, як удавалося порозумітися із суддями при вирішенні гострих проблем.

"Зрозумівши, що без чиеїсь протекції не можу навіть подати документи, передумав ставати суддею"

— Руслане Івановичу, спершу хотілося б привітати Вас із першою річницею перебування на посаді голови ДСАУ. Бажаємо завжди знаходити спільну мову з органами судової влади, нехай Вам повсякчас удається забезпечувати їх на належному рівні.

— Дякую за побажання. Безперечно, таке порозуміння необхідне. Однак хочу зазначити, що вважаю важливою і співпрацю із засобами масової інформації, передусім з тими, які працюють на високому професійному рівні.

— На початку кар'єри Ви працювали в органах прокуратури, мали адвокатську практику. Потім опікувалися судовими питаннями в Адміністрації Президента, входили до складу Вищої кваліфіка-

ційної комісії суддів. Нині — очолюєте ДСАУ. Яка із займаних посад Вам подобалася найбільше і чому? Чи знадобився досвід роботи в різних органах для роботи в ДСАУ?

— Нехай це звучить банально, але я впевнений у тому, що будь-який досвід є корисним. На всіх перелічених посадах я мав змогу вивчити різні аспекти діяльності судової системи, і це допомагає мені в сьогоднішній діяльності. Проте роботу в органах прокуратури хочу відзначити окремо. Саме в прокуратурі я отримав перші практичні навички юриста, починаючи від написання документів і закінчуючи спілкуванням з людьми. Напевне, саме під час роботи в прокуратурі сформувався мій професійний світогляд.

— А чи не виникало у Вас бажання одягти суддівську мантію?

— Бажання стати суддею, мабуть, у кожного юриста хоч раз у житті виникало, і я — не виняток. Таке бажання в мене з'явилося, коли починав пра-

цювати адвокатом. Вивчивши визначену законодавством процедуру, я зрозумів, що потрібно звернутися до кваліфікаційної комісії суддів відповідного апеляційного округу. Спробував знайти адресу комісії в Інтернеті, в довідниках і з великим здивуванням побачив, що її там просто немає. Зрозумівши, що самотійно, без чиєїсь протекції не можу навіть подати документи, передумав ставати суддею.

Утім, той досвід вважаю корисним, адже він дав мені можливість наочно побачити різницю між процедурами призначення суддів до і після судової реформи. Надання можливості кожному охочому взяти участь у конкурсі на заміщення вакантної посади судді є важливим елементом судової реформи. Дуже багато залежить від того, хто саме обіймає суддівські посади.

— Чи не заважає Вам відсутність економічної освіти вирішувати питання фінансового забезпечення діяльності судів ?

— В апараті ДСАУ працює достатньо кваліфікованих економістів, які мають чималий досвід і допомагають мені у вирішенні питань фінансового забезпечення діяльності судів, здійснюють розрахунки, аналізи, виконують інші, суто економічні, завдання. Саме вони надають мені інформацію, необхідну для прийняття рішень. З ними я постійно раджусь. Якщо специфічних речей не розумію — пояснюють доступною мовою.

"Неправильно говорити про мої досягнення — хочеться сказати про те, до чого і я докладав зусиль"

— Розкажіть, будь ласка, що Вам удалося зробити для судової системи за рік перебування біля керма ДСАУ?

— Повертаючись до початку нашої розмови, хочеться відзначити, що без співпраці із суддями, головами судів, органами суддівського самоврядування, органами виконавчої влади, Адміністрацією Президента, парламентськими комітетами, без команди, яка працює в державній судовій адміністрації, в тому числі її територіальних управліннях, не вдалося б зробити нічого. Неправильно говорити про мої досягнення — хочеться сказати про те, до чого і я докладав зусиль.

Відразу після призначення на посаду переді мною постало завдання впровадити автоматизовану систему документообігу суду. На першій же нараді з цього питання, яку я провів, мене запевнили в тому, що до 1 січня 2011 року впровадження системи неможливе у зв'язку з відсутністю бюджетного фінансування, стислими термінами, великим обсягом роботи (програму потрібно було встановити, налагодити і навчити користувачів з нею працювати в близько 700 судах).

Мені запропонували ініціювати питання про внесення змін до відповідних законів з метою

відстрочити впровадження системи. Я не погодився і наполіг на тому, щоб ми вклались у відведені строки, і система почала працювати з 1 січня. Сьогодні можу констатувати, що практично в усіх судах України впроваджена автоматизована система документообігу.

Слід зазначити, що внаслідок використання різних програмних продуктів у судах кожної юрисдикції стан справ з упровадженням системи істотно відрізняється. Найкраща ситуація в господарських судах, найскладніша — в загальних. Я усвідомлюю, що система не ідеальна, викликає багато нарікань, у судах не вистачає відповідної комп'ютерної техніки. Над удосконаленням системи і поліпшенням забезпечення судів ми постійно працюємо й продовжуватимемо цю роботу. Але діловодство українських судів автоматизовано. Це — факт.

Важливим для судової системи вважаю також прийняття закону "Про судовий збір". ДСАУ його активно підтримувала. Цей акт передбачає, що всі кошти, які надходять від сплати судового збору, спрямовуватимуться на фінансування судової системи.

Такий підхід значно посилює незалежність судів і при цьому дозволяє суттєво підвищити рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів судової влади. Здебільшого завдяки прийняттю цього закону бюджетний запит на 2012 рік, сформований ДСАУ, передбачає збільшення видатків на утримання судів з 2,6 млрд до 3,9 млрд грн, тобто на 50 відсотків.

Навряд чи можна назвати ці речі моїми досягненнями, але приємно, що я був причетним і доклав зусиль до цих справді системних і стратегічних кроків судової реформи.

— Згідно із Законом "Про судоустрій України" від 7.02.2002 р. ДСАУ була органом виконавчої влади. Після проведення реформи й набрання чинності Законом "Про судоустрій і статус суддів" вона набула іншого статусу — органу в системі судової влади. Чи пішли ці зміни на користь судовій адміністрації, чи покращилося після них життя судів?

— Ці зміни є логічними і відповідають змісту та духу судової реформи. Не можна заперечувати того факту, що попередній статус ДСАУ зумовлював певний конфлікт інтересів. З одного боку, адміністрація повинна була відстоювати інтереси судової системи у відносинах з органами виконавчої влади, а з другого — сама була частиною цієї ж влади.

Сьогодні конфлікт усунуто. І це — безперечний плюс. Органи суддівського самоврядування отримали більше можливостей для впливу на формування позиції ДСАУ. Наша з ними співпраця, так само як і з головами судів, суддями, є постійною і тісною, а покращення умов діяльності судів є нашим спільним завданням.

"Умови фінансування судової системи залежать від можливостей державного бюджету"

— Найболючішим питанням для судів завжди було фінансування. Яких заходів необхідно вжити, аби вітчизняній Феміді вистачало коштів на здійснення правосуддя?

— Як я вже сказав, важливим кроком у цьому напрямку стало прийняття Закону "Про судовий збір". Як наслідок, бюджет судової системи в наступному році повинен істотно зрости, що дасть змогу зробити наступний крок — увести в дію положення Закону "Про судоустрій і статус суддів", які регулюють питання суддівської винагороди.

Ці два кроки забезпечують передумови для поліпшення фінансового становища судів, а самі цифри, на які це фінансування збільшиться, залежатимуть здебільшого від загального економічного становища держави. Слід зазначити, що розмір судового збору в багатьох випадках залежить від розміру мінімальної заробітної плати. Зростатиме величина цього соціального стандарту — зростатимуть і видатки на судочинство.

— На Вашу думку, чи були реальні підстави для поетапного запровадження в дію положень статей 129 та 130 Закону "Про судоустрій і статус суддів" щодо суддівської винагороди та допомоги на оздоровлення? Як такі дії законодавця вплинули на судову систему?

— Умови фінансування судової системи, в тому числі й розміри видатків на оплату праці суддів, залежать від загальної економічної ситуації в країні, від можливостей державного бюджету. Судовій системі, звичайно, такі зміни нічого хорошого не принесли. Заробітна плата суддів, особливо в судах, де небагато вакансій, у цьому році є невиправдано низькою. А зарплату працівників апарату взагалі можна назвати мізерною, і багато з них просто звільнилися.

На жаль, наші неодноразові звернення з цього приводу поки що не досягли позитивного результату. Однак над цим питанням ми продовжуємо працювати й маємо підстави сподіватися на певне покращення ситуації в листопаді — грудні, після набрання чинності Законом "Про судовий збір". Відповідні пропозиції щодо змін до Закону "Про Державний бюджет України на 2011 рік" нами підготовлено й направлено до Міністерства фінансів.

— У першій редакції Закону "Про судоустрій і статус суддів" ДСАУ мала виконувати функції головного розпорядника коштів держбюджету щодо фінансового забезпечення діяльності ВККСУ, органів суддівського самоврядування та Національної школи суддів. Внесені 23 грудня 2010 року до цього закону зміни передали "в руки" ДСАУ і суди загальної юрисдикції (крім ВСУ та вищих спеціалізованих судів). Чим зумовлений такий крок?

Вказані зміни були ініційовані Міністерством фінансів і, напевне, зумовлені прагненням зберегти впорядковану централізовану систему фінансування судів. Необхідність безпосереднього самостійного спілкування з кожним судом, включаючи трискладові районні, з Міністерством фінансів, за відсутності у штаті відповідних фахівців, значно ускладнило б і їх роботу, і роботу міністерства.

Хоча ДСАУ була готова й до такого розвитку подій. Наприкінці 2010 року в усіх судах було введено посади бухгалтерів. Однак, м'яко кажучи, навряд чи всі суди змогли б підібрати фахівців відповідного рівня на ці посади.

— У Законі "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що бюджетні призначення на утримання судів належать до захищених статей видатків державного бюджету. У Бюджетному кодексі такої норми немає. Чому лише тепер плануються зміни до БК з цього приводу, і що ця "захищеність" дасть судам?

— Захищеними визнаються видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватись у разі скорочення затверджених бюджетних призначень. Це означає для судів стабільність видатків протягом року, тобто матимемо фінансову гарантію здійснення правосуддя. Відповідна норма наявна в законі "Про судоустрій і статус суддів", тому відсутність аналогічного положення в Бюджетному кодексі є швидше питанням технічним, на практиці проблем через це не виникає.

"Дехто критикує ДСАУ, не розуміючи сутності бюджетного процесу, а дехто, вважаючи, що ми погано спрацювали при формуванні бюджету"

— Чи розроблені нормативи визначення кількості матеріальних ресурсів, необхідних для розгляду однієї справи? Якщо так, то коли вони почнуть діяти?

— На сьогодні розроблені раніше нормативи є застарілими. Для розробки справді обґрунтованих нормативів потрібно провести роботу щодо емпіричного вивчення великої кількості різних категорій справ. Це потребує певного часу, але я думаю, що вже в першій половині наступного року ми це питання вирішимо.

— Чи розглядала ДСАУ можливість перерозподілу видатків між бюджетними програмами (аби кошти, передбачені для однієї юрисдикції, могли "дрейфувати" в іншу)? Чи врятує це деякі суди від зупинення діяльності?

— Така можливість передбачена ст.23 Бюджетного кодексу, в якій зазначено, що в межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів перерозподіл видатків за бюджетними програмами здійснюється за рішен-

ням Кабінету Міністрів, погодженим із Комітетом Верховної Ради з питань бюджету, в порядку, встановленому урядом. Ми розглядаємо цей механізм як крайній захід, але не виключаємо й такого варіанта врегулювання критичних ситуацій.

— **Найтяжчий період для судів — осінньо-зимовий. Адже іноді доводиться видатки на оплату праці з IV кварталу переносити на I-II. І виходить, що восени суддям нічим платити зарплату. У таких ситуаціях відбувається перерозподіл фонду оплати праці між судами в межах тих асигнувань, які передбачені бюджетом. Тобто одному суду у зв'язку з "фінансовою кризою" віддають кошти іншого, де ситуація не менш критична. Хіба це вихід із ситуації? Чи є в ДСАУ "рятівний круг" для вирішення цієї проблеми?**

— Наприкінці цього року ми сподіваємося дещо покращити ситуацію з оплатою праці суддів та працівників апарату за рахунок коштів судового збору, які почнуть надходити після набрання чинності відповідним законом. А з наступного року, коли буде запроваджена нова система виплати суддівської винагороди, розмір якої визначено законом, ці проблеми мають залишитися в минулому.

— **В інтерв'ю нашому виданню голова Ради суддів адміністративних судів Микола Кобилянський зазначив, що ДСАУ по-діловому і турботливо підходить до вирішення питань підготовки пропозицій до проекту держбюджету щодо фінансування судової влади на 2012 рік. Це, звичайно, комплімент Державній судовій адміністрації та особисто Вам як керівникові. Чи готові сьогодні бюджетні пропозиції, чи суди брали участь в їх формуванні? Чи внесені пропозиції на розгляд Кабінету Міністрів?**

— Дуже добре, коли органи суддівського самоврядування очолюють такі люди, як Микола Генріхович, який і загальнодержавні проблеми розуміє, й інтереси своєї юрисдикції послідовно відстоює.

Як я вже говорив, у моїй роботі велике значення мають порозуміння і тісна співпраця з органами суддівського самоврядування, головами судів, суддями. Голова Ради суддів України Ярослав Романюк, його заступник Раїса Ханова, члени ради, голови рад судів кожної юрисдикції Микола Кобилянський, Олександр Удовиченко, Павло Гвоздик, голови вищих спеціалізованих судів Леонід Фесенко, Віктор Татьков, Олександр Пасенюк — усі ці люди переймаються проблемами судової системи й завжди готові прийти на допомогу ДСАУ, зокрема й при підготовці та захисті бюджетного запиту.

Фахівці центрального апарату та територіальних управлінь ДСАУ під час роботи над бюджетним запитом постійно спілкуються з фінансовими службами та керівництвом судів. Бюджетний запит на 2012 рік уже направлено до Міністерства фінансів.

— **Журналістам уже не вперше доводиться бути свідками дискусій між представниками судової влади на тему "Чи потрібна судам ДСАУ?" Як ви думаєте, чим зумовлене таке ставлення до органу, який Ви очолюєте? Можливо, ДСАУ просто не вистачає певних повноважень, аби працювати зі 100-відсотковою ефективністю?**

— Я думаю, що справа не в повноваженнях, їх нам вистачає. Напевно, є кілька факторів. Перший — це сформована за минулі роки репутація ДСАУ. Такий стан справ здебільшого зумовлений колишнім статусом нашої установи, внаслідок чого виникав конфлікт інтересів, про який ішлося вище. Часто судову адміністрацію критикують, так би мовити, за інерцією.

Другий — недостатнє фінансове забезпечення судів, що спричиняє критику ДСАУ як головного розпорядника коштів. У цьому випадку дехто критикує, не розуміючи сутності бюджетного процесу, а дехто, вважаючи, що ми погано спрацювали при формуванні бюджету.

І третій фактор — недоліки в нашій роботі, без яких, на жаль, як і в інших державних органах, у тому числі й у судах, не обходиться.

"Найближчим часом ми плануємо створити умови, за яких суди зможуть використовувати будь-які програмні продукти, що є на ринку"

— **Чимало нарікань у суддів і на автоматизовану систему документообігу. Представники вітчизняної Феміди скаржаться на нерівномірний та необ'єктивний розподіл справ між суддями (один може отримати 2—3 справи, а інший — 50). Також одним із недоліків системи є неможливість повторного автоматичного розподілу справ у разі, якщо під час першого розподілу в системі стався збій. Чому розробники комп'ютерних програм до цього часу не забезпечили суди якісним продуктом?**

— Проблему нерівномірного розподілу справ уже усунуто. Вона може виникати лише в судах, які використовують стару версію програмного забезпечення, або за відсутності відповідного устаткування. Можливість повторного розподілу передбачена Положенням про автоматизовану систему документообігу суду й реалізована в програмі.

Недосконалість програмного забезпечення насамперед викликана низкою умов. Це і відсутність відповідних фінансових ресурсів, і стислі терміни розробки та впровадження, і брак комунікації між розробниками та користувачами продукту.

Нещодавно змінено керівника Державного підприємства "Інформаційні судові системи", що здійснює адміністрування системи документообігу. Новому керівникові поставлено завдання налагодити ефективний зворотний зв'язок з користувачами,

тобто з працівниками судів. Цьому сприяє і те, що договори на обслуговування системи укладаються безпосередньо між підприємством і відповідним судом або територіальним управлінням ДСАУ.

Найближчим часом ми плануємо створити умови, за яких суди зможуть у своїй роботі використовувати будь-які програмні продукти, що є на ринку, аби конкуренція спонукала розробників до постійного вдосконалення своїх розробок. Крім того, я створив робочу групу з питань інновацій, перед якою поставлено завдання на підставі аналізу звернень користувачів вносити пропозиції щодо вдосконалення програмного забезпечення, а також загальних вимог до програми, так би мовити, її майбутньої моделі.

Уже в наступному році ми плануємо вийти на якісно новий рівень програмного забезпечення і впритул наблизитися до реального створення єдиної судової інформаційної системи.

— **Розкажіть, будь ласка, детальніше про діяльність ДП "Інформаційні судові системи". Хто замовляє їм комп'ютерні програми, які показники, критерії використовуються під час розробки електронного продукту? Чи проходять програми випробувальний строк? Хто виносить вердикт: "Готово до застосування в судах"? Хто має відповідати за помилки, які допускає автоматизована система?**

— ДП "Інформаційні судові системи" не є розробником програмних продуктів, які використовуються в діяльності судів. Підприємство здійснює лише їх обслуговування на підставі договорів із судами та територіальними управліннями ДСАУ, які виступають від імені місцевих загальних судів як розпорядники коштів. Лише зі зміною керівника в штаті підприємства з'явилися програмісти, які мають працювати над тими завданнями, про які йшлося.

Крім того, підприємство є адміністратором Єдиного державного реєстру судових рішень, але з наступного року ми плануємо покласти цю функцію на спеціально створену установу.

— **Кожна нова версія, як розповідають деякі судді, створює для них усе нові й нові проблеми. Чому це відбувається, адже, здавалося б, автоматизована система документообігу мала б полегшити роботу суддям. Чому немає альтернативи продукту, який розробляє ДП "ІСС"? Хто контролює діяльність цього підприємства?**

— Причини недосконалості нових версій програмного продукту майже ті самі, що й самого продукту. З урахуванням великої кількості зауважень, на які необхідно було реагувати оперативним чином, аби забезпечити безперебійну роботу судів, особливо на початку впровадження програмного продукту, назвати роботу з випуску нових версій системною справою чи можливо. Ситуація ускладнюється ще й тим, що для роботи з новою версією потрібне додаткове навчання працівників суду.

Як я вже говорив, ДП "ІСС" не є розробником програмних продуктів, що забезпечують функціонування автоматизованої системи документообігу суду. Підприємство має лише право на їх використання.

Насправді альтернатива цим продуктам є, і деякі суди використовують програмні продукти інших розробників. Проте існує проблема взаємодії такого програмного забезпечення з Єдиним державним реєстром судових рішень та центральною базою даних. Над пошуком шляхів вирішення цієї проблеми ми якраз і працюємо. Має з'явитися згадуване мною конкурентне середовище.

ДСАУ ж контролює діяльність підприємства в межах повноважень його засновника.

— **До речі, на одному із засідань Ради суддів адмінсудів було прийнято рішення з'ясувати, чому склалася така ситуація: програми інформатизації в судах працюють, а ДП "ІСС" пропонує включити до бюджетного запиту на наступний рік завищені нормативи інформаційно-технічного забезпечення (по 300–500 тис. на кожен суд). Ви взяли на контроль це питання? Яке-небудь рішення вже прийнято?**

— Бюджетний запит ДСАУ формує на підставі пропозицій судів. Роль підприємства в цьому процесі зводиться лише до надання інформації про орієнтовну вартість його послуг, яка з появою нового керівника істотно зменшилася. Свідченням чого, зокрема, є зрушення з місця процесу укладення договорів підприємства із судами.

Моя позиція в цьому питанні така: підприємство має надавати послуги судам на підставі укладених безпосередньо з ними договорів на конкурентному ринку за адекватну, узгоджену із судами ціну.

— **Якою Ви бачите вітчизняну Феміду через 5–10 років? На якій відстані від євростандартів вона перебуває? Коли ми з упевненістю зможемо сказати, що наша судова система нічим не гірша від європейської?**

— Я переконаний: через 5–10 років істотно зміниться система матеріального та фінансового забезпечення судів. Ці питання будуть вирішуватися в автоматичному режимі за допомогою новітніх технологій. Потреба в коштах чи матеріальних ресурсах кожного суду буде розраховуватися відповідною комп'ютерною програмою. Ця ж програма контролюватиме їх витрачання і відправлятиме заявки на забезпечення суду, попередньо перевіривши обґрунтованість запитів. Документообіг суду стане справді електронним.

Проте для того, аби наша судова система досягла європейського рівня, має вирости нове покоління суддів з європейською правосвідомістю. А от вистачить для цього десяти років чи це станеться швидше — мені важко сказати.

СУДОЧИНСТВО

НОВІ СТАВКИ СУДОВОГО ЗБОРУ ВІДПОВІДАЮТЬ РЕАЛІЯМ СЬОГОДЕННЯ

Леонід ФЕСЕНКО,
Голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

СУДОЧИНСТВО

У липні парламентом прийнято, а главою держави підписано Закон України "Про судовий збір" (далі – Закон), який набирає чинності з 1 листопада 2011 року. Безсумнівно, прийняття цього акта є надзвичайно актуальним. Адже з часу здобуття Україною незалежності суди фінансувалися за "залишковим принципом", і такий підхід не лише не сприяв незалежності судової влади, але й підривав її авторитет та паралізував роботу судів. Ще в давньому Римі юристи говорили, що правосуддя – це основа держави (justitia fundamentum regnorum). Відповідно, належне фінансування судів загальної юрисдикції має бути пріоритетним завданням. Саме тому одним із засобів досягнення цієї мети і стало запровадження інституту судового збору.

Об'єкти справляння судового збору

Про важливість ухвалення такого Закону наголошували не лише вітчизняні правники, але й міжнародні експерти. Так, доктор Аксель Г. Кетц та Тімо Лігі, доповідаючи 26 квітня 2010 року в Раді Європи щодо оцінки і стратегії вдосконалення української системи фінансування судів, зазначили, що з метою уникнення систематичного недофінансування потрібно підвищити рівень судового збору, який в Україні є надто низьким. За даними дослідження, проведеного цими фахівцями, у Великобританії та Естонії суми, які сплачуються за подання позову в цивільній справі за майновим спором, покривають 80 – 100 відсотків вартості судового провадження. У нас же цей показник становить, залежно від категорії справи, від 2 до 65 відсотків.

Прийняття зазначеного Закону обумовлено також потребою законодавчого врегулювання питання судового збору, який як поняття з'явився з моменту прийняття 18 березня 2004 року Цивільного процесуального кодексу України. Сплату судового збору передбачено також Кодексом адміністративного судочинства України та Господарським процесуальним кодексом України.

Згідно з частиною 1 статті 3 Закону судовий збір сплачується: за подання до суду позовної або іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством; за подання до суду апеляційної і касаційної скарги на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду та заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України; за видачу судами документів.

Громадянам важливо знати, що судовий збір не справляється за поданням:

- заяви про перегляд Верховним Судом України судового рішення в разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом;
- заяви про скасування судового наказу;
- заяви про зміну чи встановлення способу, порядку і строку виконання судового рішення, а також в інших випадках, передбачених частиною 2 статті 3 Закону.

Розмір ставок

Статтею 4 Закону встановлено, що судовий збір справляється у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати в місячному розмірі, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому відповідна заява або скарга подається до суду, — у відсотковому співвідношенні до ціни позову та у фіксованому розмірі. Збільшення ж розміру ставок судового збору фінансово обґрунтовано. Так, наприклад, реальні витрати на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу (судові повістки, папір, вартість друку та поштового відправлення), пов'язаного з розглядом позовної заяви про розірвання шлюбу, становлять у середньому 110,61 гривень. Водночас законодавчо встановлена плата з інформаційно-технічного забезпечення судових процесів на сьогодні становить 30 грн, а державне мито сплачується позивачем при зверненні до суду у цій категорії справ у сумі 8,50 грн. Таким чином, різниця в сумі 72,11 грн по кожній цивільній справі з розірвання шлюбу нині має компенсуватися за рахунок видатків державного бюджету. Ставка ж судового збору за Законом у такій категорії справ становитиме 188,20 грн, що дасть змогу компенсувати відповідні витрати.

У господарському процесі витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду однієї справи в суді першої інстанції в середньому становлять 362,76 грн, а законодавчо встановлена плата за інформаційно-технічне забезпечення на сьогодні 236,60 грн. В адміністративному процесі на розгляд однієї справи в середньому необхідно 172,84 грн, а мито при зверненні до суду в окремих категоріях справ становить 3,40 грн, і законодавство не передбачає плати з інформаційно-технічного забезпечення судового процесу. Отже, різниця між витратами на забезпечення судового процесу покривається за рахунок коштів державного бюджету, наповнення якого здійснюється, зокрема, за рахунок платників податків, яких судовий процес не стосується.

Хочу звернути увагу, що судовий збір при зверненні до господарського суду встановлено в більших розмірах, порівняно з цивільним судочинством, із метою стимулювання суб'єктів господарювання до дотримання договірної дисципліни. Відтак, визначені законом ставки судового збору є диференційованими, економічно виправданими та такими, що відповідають реаліям сьогодення.

Якщо не змінювати низьких ставок судового збору, сторони не будуть зацікавлені у врегулюванні спору поза судом, а запровадження та розвиток процедур медіації є черговим кроком на шляху судової реформи. Окрім того, є тисячі скаргників, які безперервно судяться з родичами, сусідами, журналістами лише тому, що отримують від цього задоволення. Нові розміри судового збору стануть для таких скаргників стримуючим фактором. Статистика свідчить, що сьогодні в Україні кількість справ у судах на оди-

ницю населення вища, ніж в інших європейських країнах. Відповідно зменшення загальної кількості судових справ пришвидшить здійснення правосуддя та зробить його більш ефективним.

Збільшення ставок судового збору за подачу апеляційної та касаційної скарги дозволить, на мою думку, частково запобігти безпідставному оскарженню судових рішень, а отже, знизити вкрай високий рівень навантаження на суддів щодо розгляду справ. Слід зауважити, що для незахищених верств населення, зокрема пенсіонерів, інвалідів, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи та інших, передбачено пільги або невеликі ставки судового збору. Окрім того, Закон, як і процесуальні кодекси, надає право суду, враховуючи майновий стан сторони, відстрочити або розстрочити сплату судового збору на певний строк — до ухвалення судового рішення, а також зменшити розмір збору або звільнити від його сплати.

Хочу наголосити, що Закон передбачає скасування обов'язку сплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, які фактично поглинаються судовим збором, що спрощує процедуру звернення до суду. Таким чином немає підстав для побоювань, що положення цього Закону обмежують доступ до правосуддя.

Зарахування судового збору до Держбюджету

Відповідно до статті 6 Закону судовий збір перераховується у безготівковій або готівковій формі виключно через установи банків чи відділення зв'язку та сплачується у гривнях. Статтею 7 Закону визначено випадки повернення судового збору. Зокрема, коли зменшено розмір позовних вимог або внесено судовий збір у більшому розмірі, ніж встановлено законом; повернено заяву або скаргу; відмовлено у відкритті провадження у справі; залишено заяву або скаргу без розгляду.

Статтею 9 Закону передбачено зарахування судового збору до спеціального фонду Державного бюджету України. Це означає, що головні розпорядники цих бюджетних коштів, тобто самі суди, зможуть використовувати зазначені видатки на забезпечення належних економічних умов для повного й незалежного здійснення правосуддя, фінансування потреб судів (витрати на розгляд судових справ, комунальні послуги, ремонт та охорону судових приміщень, придбання оргтехніки, поштові витрати тощо). У минуле відійдуть несвоєчасні повідомлення учасників судових процесів про судові засідання через нестачу коштів на оплату поштових послуг, незадовільний стан приміщень судів, відсутність інформаційних служб у певних судах та інші негаразди судової системи. Більше того, централізований порядок фінансування судових органів із державного бюджету

ту обмежить будь-який вплив на суд — ми не залежатимемо від розподілу бюджетних коштів, який здійснювала виконавча влада. Це дозволить гарантувати незалежність суду, що є загальноновизнаним із позицій міжнародного права.

За попередніми підрахунками (конкретні цифри можна буде назвати через рік після набрання чинності Законом) до спеціального фонду Державного бюджету України від судових зборів надходитиме близько 600 мільйонів гривень, що дозволить забезпечити належний рівень фінансування судів без залучення коштів загального фонду державного бюджету, котрі, у свою чергу, можна буде використати на інші видатки, в тому числі на соціальні програми. Таким чином правова філософія Закону та його положення, на мою думку, є позитивними для здійснення правосуддя в державі, а наскільки покращиться фінансове становище судів — покаже майбутнє.

Щодо гарантій діяльності ЗМІ

Насамкінець хочу сказати про таке. У засобах масової інформації та інтернет-просторі є повідомлення про те, що, начебто, норми Закону спрямовані на обмеження свободи слова у зв'язку з відсутністю обмежень щодо подання багатомільйонних позовів про захист честі, гідності та ділової репутації. Одразу зазначу, що положення Закону "Про судовий збір" жодним чином не звужують гарантії діяльності засобів масової інформації, передбачені Конституцією України та законами України "Про інформацію" та "Про доступ до публічної інформації". Крім того, не можна ставити знак рівності між можливістю подачі позову і процедурою розгляду справи та доказуванням розміру моральної шкоди. Суд, розглядаючи справу, встановлює усі обставини де-

лікту та, відповідно, приймає рішення про задоволення позову або відмову в позові повністю чи частково.

На моє глибоке переконання, таких позовів у демократичному суспільстві не повинно бути (за умови донесення до громадян достовірної інформації, а не чуток, неперевірених даних та замовних матеріалів). Так, якщо громадяни пам'ятають положення частини 1 статті 34 Конституції України, якою передбачено, що кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, то не слід забувати і про частину 3 цієї ж статті, якою встановлено, що здійснення цих прав може бути обмежене законом для захисту репутації або прав інших людей. Крім того, статтею 32 Основного Закону проголошено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України; кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Тому для уникнення зазначених ситуацій представникам ЗМІ слід професійно виконувати свою роботу відповідно до вимог закону, моралі та журналістської етики.

На завершення хотів би побажати усім журналістам, юристам, читачам вашого видання, громадянам не бути стороною подібних судових процесів, адже скорочення їх кількості свідчитиме про зростання рівня культури, взаємоповаги, толерантності та відносин добросусідства, що принесе користь усьому суспільству.

ПЕРША РІЧНИЦЯ

ВІДБУЛОСЯ УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ З НАГОДИ СВЯТКУВАННЯ ПЕРШОЇ РІЧНИЦІ УТВОРЕННЯ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

4 жовтня 2011 року відбулося урочисте засідання з нагоди святкування першої річниці утворення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

Рік тому — 1 жовтня 2010-го — Указом Президента України від 12 серпня 2010 року № 810/2010 на підставі Закону України "Про судоустрій і статус суддів" було утворено

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ), який розпочав свою діяльність 1 листопада 2010 року.

В урочистій церемонії святкування першої річниці ВССУ взяли участь представники органів державної влади, судових установ, вищих навчальних закладів України, міжнародних інституцій та громадських організацій.

Суддів та працівників апарату ВССУ привітав Голова Верховної Ради України Володимир Литвин: "Сьогодні є всі підстави констатувати – Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відбувся. Відбулося становлення колективу. Це є свідченням високого професійного рівня і правильності вибору Голови суду, а також підтвердженням загалом правильності спрямованості реформування судової системи". За словами спікера парламенту, найактуальнішою в українському правосудді залишається тема належного захисту прав людини відповідно до Конституції України та її міжнародних зобов'язань під час касаційного розгляду цивільних і кримінальних справ. ВССУ гідно виконує поставлені перед ним завдання, – підсумував Володимир Литвин.

Вітальне слово від Президента України Віктора Януковича оголосив радник Президента Андрій Портнов. Зокрема, Віктор Янукович, звертаючись до суддів ВССУ, зазначив, що здійснення правосуддя є почесною і нелегкою місією, яка вимагає від них особливої відповідальності, сумлінності та високого професіоналізму. "Справедливий суд – це велике суспільне благо і суспільна необхідність. Його утвердження – це складний і тривалий процес. Інтеграція Української держави та суспільства до європейського співтовариства висуває суворі

Володимир Колесниченко, Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Ігор Самсін, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Ніна Карпачова, голова Апеляційного суду Київської області Юрій Нечипоренко, керівник проекту Агентства США з міжнародного розвитку "Україна: верховенство права" Девід Вон та голова Союзу юристів України Валерій Євдокимов.

Завершуючи урочисту церемонію, Леонід Фесенко подякував усім присутнім за підтримку

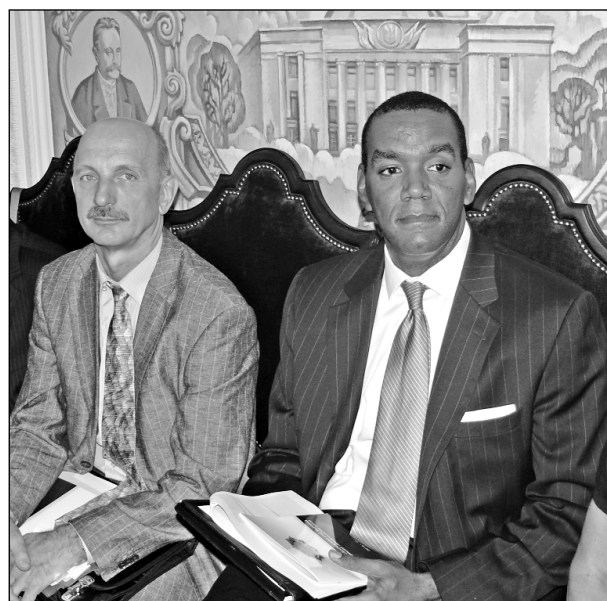
вимоги до вітчизняного правосуддя. Переконали, що суддівська спільнота докладе всіх зусиль для захисту прав і свобод людини та безумовного утвердження верховенства закону в усіх сферах життєдіяльності нашої країни, а також сприятиме наближенню України до міжнародних стандартів судочинства", — наголосив Президент України.

Привітав колег та високоповажних гостей з першою річницею Голова ВССУ Леонід Фесенко. Створення ВССУ, на його думку, стало логічним кроком на шляху до реалізації приписів Конституції України, адаптації національного законодавства до загальновідомих світових моделей процесуальної судової вертикалі. "За цей рік, окрім здійснення правосуддя, всьому колективу доводилося вирішувати організаційні питання, створювати вкрай необхідні умови для роботи суду. Ці випробування ми успішно витримали, вони згуртували й об'єднали наш колектив", — зазначив він.

Звертаючись до голів апеляційних судів України, Леонід Фесенко зауважив: "У межах компетенції ми стали на шлях наведення і підтримання порядку в судах нижчого рівня — проводимо спільні наради, робочі засідання, розглядаємо проблемні питання та обговорюємо шляхи їх вирішення, ретельно аналізуємо показники роботи кожного суду. Наше завдання не з легких, але ми прагнемо стати фактором суспільної стабільності, гарантом надійного захисту прав, дотримання законності".

Із вітаннями на адресу ВССУ також виступили Голова Конституційного Суду України Анатолій Головін, Генеральний прокурор України Віктор Пшонка, Голова Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя Сергій Ківалов, Голова Вищого господарського суду України Віктор Татков, Голова Вищого адміністративного суду України Олександр Пасенюк, Голова Вищої ради юстиції

на шляху реалізації судової реформи та впровадження прозорого, відкритого судочинства.

СУДОВА РЕФОРМА

ІСНУЮЧА СИСТЕМА СУДІВ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНІСТЬ ТА ПОТЕНЦІАЛ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ В ХОДІ ПОДАЛЬШОЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Олександр ПАСЕНЮК,

Голова Вищого адміністративного суду України, заслужений юрист України

Основний Закон України визначив лише загальний вигляд судової системи України, залишивши численні концептуальні питання правосуддя за межами безпосереднього конституційного регулювання. З огляду на статтю 92 Конституції України ці питання опинилися у сфері політичного розсуду законодавця. Конституційний Суд України неодноразово підтверджував, що визначення внутрішньої організації і порядку діяльності судових органів, компетенції та кількості судових інстанцій, складу суду при відправленні правосуддя тощо належить до дискреційних повноважень Верховної Ради України (зокрема, пункт 4.2 мотивувальної частини рішення від 11 грудня 2003 року № 20-рп/2003).

Однак розсуд Верховної Ради України не можна вважати безмежним. Парламент зв'язаний рештою положень Конституції України, головне тими, що визначають засади взаємовідносин особи та держави, а так само завданнями та функціями судочинства, у яких ці засади втілюються. Серед цих засад маю на увазі передусім обов'язок держави всією своєю діяльністю утверджувати права особи, в тому числі і право на судовий захист (стаття 3 Конституції України). Виконання згаданого обов'язку проявляється у відповідних процесуальних функціях, що напряду зумовлюють побудову системи судів. У державознавстві загально визнано, що саме функції зумовлюють організаційну структуру державного апарату (наприклад, щодо апарату органів управління цю тезу обстоював В.Б. Авер'янов). На нерозривний зв'язок побудови системи судів зі стадіями судочинства та формами провадження вказав в одному зі своїх рішень і Конституцій-

ний Суд України (рішення від 11 грудня 2003 року № 20-рп/2003).

Створення чіткої структурованої системи судів вважається однією із найбільш дієвих гарантій утвердження права на судовий захист та відновлення порушених прав особи (пункт 3.2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 9 вересня 2010 року № 19-рп/2010). Як і інші гарантії права на судовий захист вона не може бути обмежена; посягання на неї одночасно опосередковано означає також посягання власне на саме це право. Такий підхід було використано Конституційним Судом України у справі про неконституційність обмежень такої гарантії права на судовий захист, як належне фінансування судів (пункту 2 мотивувальної частини рішення від 24 червня 1999 року № 6-рп/99); такий же підхід має бути застосований і при оцінці різного роду реорганізацій судової системи.

Перебудова систем судів нерідко поєднана із перерозподілом між ними процесуальних фун-

кцій. Важливо, щоб такий перерозподіл не завершився ущемленням котроїсь із функцій. В одному зі своїх рішень Конституційний Суд України задекларував, що звуження такої процесуальної функції, як забезпечення позову, безпосередньо тягне за собою і звуження конституційного права на судовий захист (*пункт 3.12 мотивувальної частини рішення від 19 жовтня 2009 року № 26-рп/2009*). Таким чином, під час реорганізації системи судів державі необхідно бути обережною, щоб не допустити ущемлення права на судовий захист ні **опосередковано** (коли процесуальні функції залишаються незмінними), ні **безпосередньо** (коли організаційні зміни поєднуються із процесуальними). Щоб справитись із цим завданням, крім власне базових організаційних принципів — територіальності та спеціалізації, необхідно враховувати ще й загальні вимоги щодо судового процесу, зокрема ефективності (*пункт 3.2 мотивувальної частини рішення КСУ від 9 вересня 2010 року № 19-рп/2010*), своєчасності (*пункт 3.2 мотивувальної частини рішення КСУ від 30 червня 2009 року N 16-рп/2009*), справедливості (*пункт 8 мотивувальної частини рішення КСУ від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003*). Втілити наведений підхід у чинному Законі "Про судоустрій і статус суддів" (далі — Закон), на мою думку, в цілому вдалося.

Стаття 18 та Глава 2 Закону передбачили, що **"суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення"** і при цьому суди кожної із видів судової юрисдикції утворили окрему вертикаль судових ланок. Таким чином, спеціалізованою проголошено усю систему судів загальної юрисдикції, що відтепер симетрично поєднує в собі підсистеми відповідних судових юрисдикцій. Правильність цього підходу є очевидною із декількох мотивів.

По-перше, необхідність здійснення спеціалізації судів із поступовим її поглибленням було передбачено ще в Концепції судово-правової реформи в Україні 1992 року. Так само після прийняття Конституції України 1996 року кожного разу при активізації заходів із удосконалення судоустрою поставала ідея про створення симетричних вертикалей судів усіх видів судової юрисдикцій.

По-друге, кожен із видів судочинства поряд із певними процесуальними особливостями містить інститути, споріднені за змістом із відповідними інститутами решти судових юрисдикцій, що дає підстави для існування такої наукової категорії, як **судове право**. Очевидно, якщо допустима спорідненість **змістовна**, то цілком виправдана (навіть необхідна) й спорідненість **органі-**

заційна (в організації судових ланок та процесуальних інстанцій).

По-третє, розміщення процесуальних інстанцій декількох або усіх видів судової юрисдикції під "дахом" однієї судової ланки відповідного рівня, чи, навпаки, — розміщення їх окремо по спеціалізованих ланках, на мою думку, є більше питанням фінансових можливостей держави та реакцією на зростання (чи зменшення) напливу певних категорій справ, аніж юридичним імперативом. Звичайно, якщо такі організаційні зміни не загрожують зниженням якості судового процесу. Зауважу, що стаття 125 Конституції України не забороняє об'єднувати суди двох чи більше юрисдикцій у межах однієї судової ланки. Спеціалізованість суду означає не стільки його організаційне відмежування від судів решти юрисдикцій, скільки відокремленість його юрисдикції.

Дозволю собі не погодитися з тезою про те, що відповідно до Закону спеціалізовані суди зникли у тому вигляді, в якому вони передбачені статтею 125 Конституції України (*пункт 22 Висновку Венеціанської комісії щодо Закону*). Спеціалізація означає обмеження компетенції суду певними категоріями спорів. Проте це не передбачає, що перелік таких категорій має бути вичерпним, закритим. У багатьох країнах світу виділяється комерційна спеціалізація, однак з огляду на свою приватноправову природу вона не є й не може бути закритою. Аналогічним чином український законодавець, виділяючи цивільну спеціалізацію, мав намір чіткіше відмежувати її від решти спеціалізацій, не заперечуючи при цьому її відкритого характеру (можливість розгляду цивільним судом будь-якого виду правового спору, що не віднесений до іншої спеціалізації).

Закон зберіг існуючу в адміністративному судочинстві модель дворівневої системи судів першої інстанції: місцеві загальні суди — на рівні міста (району) та окружні суди — на рівні області. Вона дає змогу забезпечити одночасно доступність правосуддя та незалежність судів від стороннього втручання, особливо від органів виконавчої влади. Подібна модель може бути запроваджена і в інших спеціалізованих вертикалях. Більше того, для більш повного забезпечення згаданих двох вимог доцільно було б відійти від прив'язки судових ланок до адміністративно-територіального поділу. У зв'язку з цим приєднуюся до думки, що територіальний розподіл юрисдикції можна здійснювати за таким критерієм, як кількість населення, що проживає на певній території.

Інстанційність як принцип організації судової системи у Конституції України не згадується

ся. Проте він, на мою думку, впливає із принципу верховенства права, а саме з такої вимоги, як необхідність обмеження владної сваволі. Так, принцип розподілу влад передбачає, що одним із основних засобів контролю за сваволею з боку публічної адміністрації є суд. Водночас інколи і сам суд стає жертвою вірусу сваволі. Тому потрібен контроль за судом. З огляду на незалежність суду такий контроль може здійснювати знову ж таки суд, але з дотриманням усіх вимог справедливості (неупереджено, на основі змагальності тощо).

Щодо кількості судових інстанцій, які мали б забезпечувати такий контроль, то це питання знову ж таки варто вирішувати з огляду на принципи правової держави. Цих інстанцій має бути стільки, щоб переконати сторони у правосудності судового рішення, зрештою сформувавши у них довіру до держави, що, як відомо є важливим елементом правової держави (*абзац 5 пункту 5 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 28 квітня 2009 року № 9-рп/2009*).

У Конституції України безпосередньо згадуються принаймні дві функції інстанційного контролю: функція апеляційного перегляду та функція касаційного перегляду. При цьому Основний Закон прямо не вказує, яка із цих функцій, якою із судових ланок виконується. Деяку ясність у це питання внесли рішення Конституційного Суду України від 11 грудня 2003 року № 20-рп/2003 та від 11 березня 2010 року № 8-рп/2010, які розтлумачили, що апеляційну функцію покладено на апеляційні суди, а касаційну функцію у спеціалізованих юрисдикціях — виключно на вищі спеціалізовані суди. Щоправда, залишилося неясним, яку функцію покладено на Верховний Суд України. Проте, виходячи із завдань судочинства й виділення на їх основі чотирьох інстанційних функцій — розгляд справи по суті, апеляційний перегляд, касаційний перегляд та перегляд за винятковими обставинами, — виглядає цілком логічним закріплення у Законі за Верховним Судом України четвертої функції.

Закріплення тої чи іншої процесуальної функції за судовою ланкою відповідного рівня є гарантією того, що ця функція буде виконуватися належно. Рівень кваліфікації суддів такої судової ланки забезпечуватиме достатній ступінь її інституційної спроможності, а відтак, і ефективність судового захисту. Таким чином, "перекидання" певної функції до судових ланок нижчого рівня звужуватиме згадану гарантію і через це опосередковано, в порушення Конституції України (*пункт 4.3. мотивувальної частини рішення КСУ від 1 грудня 2004 року*

№ 19-рп/2004), знижуватиме ефективність судового захисту.

Зауважу, що чинна система судів України є досить простою в порівнянні із судовими системами інших країн. У цьому можна переконатися, переглянувши матеріали, підготовлені Вищим адміністративним судом України на основі відомостей Асоціації державних рад та вищих органів адміністративної юрисдикції держав-членів Європейського Союзу. У багатьох країнах судові системи є асиметричними, із численними спеціалізованими судами як на рівні першої інстанції, так і на рівні апеляційної інстанції.

Наявність численних спеціалізованих судів, особливо на рівні першої інстанції, на мою думку, зумовлено процесом перетворення "квазісудових" органів у повноцінні суди. В Україні цей процес породив господарські суди і не виключено, що через декілька десятків років котрийсь із існуючих на сьогодні "квазісудових" органів, на зразок Апеляційної палати при Державній службі інтелектуальної власності чи Комісії з апеляцій при Державній службі технічного регулювання, не перетвориться у повноцінний суд першої інстанції. А те, що статус таких органів буде посилюватися, сумнівів не викликає, оскільки серед науковців, політиків та практиків зростає переконаність у потребі розвивати досудові процедури оскарження адміністративних актів.

Необхідно визнати, що існуюча система судів та їх функцій не є ідеальною. Вже зараз зрозуміло, що певні норми Закону потребують зміни. Перш за все маю на увазі повернення Верховному Суду України права переглядати судові рішення судів касаційної інстанції із підстав неоднакового застосування ними процесуальних норм щодо правил юрисдикції. Без цієї зміни судова система України і далі залишатиметься без органу, який би вирішував юрисдикційні конфлікти.

Так само необхідно вітати намір законодавця повернути Верховному Суду України право приймати нове рішення, якщо це необхідно буде після перегляду судового рішення суду касаційної інстанції. Такий підхід скоротить тривалість судового процесу, а відтак, зменшить ризик судової тяганини. Щоправда в експертному середовищі згадані пропозиції сприймаються неоднозначно. Висуваються доводи про те, що запропоновані зміни, всупереч відповідному рішенням Конституційного Суду України, фактично відновлять інститут подвійної касації, який мав місце до прийняття Закону України "Про судоустрій і статус судів", та призведуть до затягування розгляду судових справ.

СУДДІВСЬКІ КАДРИ

ВІД "БУКВИ" ДО "ДІЇ": ПЕРШЕ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ І ПЕРШЕ ВИПРОБУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ"

Ігор САМСІН,
 Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, кандидат юридичних наук

СУДДІВСЬКІ КАДРИ

Прийняття нового Закону України "Про судоустрій і статус суддів" стало вінцем судової реформи в Україні, але аж ніяк не її завершенням. У низці найважливіших завдань судово-правовою реформою передбачено, зокрема, підвищення ефективності судочинства, що безпосередньо пов'язане із підвищенням вимог до кваліфікації суддів та зміною підходів до формування суддівського кадрового складу. Належний рівень професійних знань, досвід, життєва мудрість та повага до суспільства і держави — це ті необхідні якості, які становлять фундамент професійного судді й об'єктивно уможливають прийняття справедливих, грамотних рішень за результатами розгляду спору.

Саме тому проблема забезпечення судів професійними висококваліфікованими суддями, які повинні відповідати вимогам сучасного судочинства, є вкрай актуальною.

Закон України "Про судоустрій і статус суддів", незважаючи на окремі неузгоджені питання, створив необхідні передумови: визначив критерії добору суддів, установив обов'язковість спеціальної підготовки, надав Вищій кваліфікаційній комісії суддів України статусу постійно діючого органу із виключними повноваженнями щодо формування суддівського корпусу. Установчий етап уже підійшов до свого логічного завершення й наближається час, коли діяльність інституцій судової системи буде приносити давно очікувані результати.

Сьогодні, коли від ініціаторів судової реформи суспільство очікує конкретних результатів, а не декларацій про безумовне забезпечення конституційних прав і свобод громадян, ВКСУ зробила реальні кроки в напрямі реалізації одного з найважливіших завдань своєї діяльності — проведення добору на посаду судді вперше.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України — це перший і основний "фільтр" для осіб, які претендують обійняти посаду судді. Комісія і в подальшому супроводжує просування судді в його

професійній кар'єрі: вгору або вниз (адже за наявності достатніх підстав вона порушує щодо нього дисциплінарне провадження).

Порівняно із системою добору суддів, що існувала раніше, виписана в новому Законі процедура видається ускладненою. Нова процедура добору кандидатів на посаду судді на даний момент є оптимальною й викликала найменше зауважень з боку експертів Венеціанської комісії порівняно з іншими положеннями цього Закону.

Безумовним досягненням нового Закону стало те, що і перший — відбірковий, і кваліфікаційний іспити відбуваються у формі анонімного письмового тестування. Так, 18 березня 2011 року комісія оголосила проведення всеукраїнського добору кандидатів на посаду судді вперше й 3 596 осіб з усіх регіонів України подали заяви про участь у доборі.

На основі поданих претендентами на посаду судді документів Вищою кваліфікаційною комісією суддів України було здійснено перевірку осіб щодо їх відповідності вимогам, установленим для

кандидата на посаду судді, й за результатами такої перевірки 163 особам відмовлено в допуску до добору, а з 430 кандидатів — допущено до складення анонімного тестування (іспиту) на виявлення рівня їх загальних теоретичних знань у галузі права. Як і передбачено Конституцією України та Законом "Про судоустрій і статус суддів України", усі допущені до добору кандидати — не молодші 25 років і мають стаж роботи в галузі права не менше 3 років.

Першим етапом у процедурі добору кандидатів на посаду судді після прийняття документів та здійснення всіх організаційних заходів було складання особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права, тобто анонімного тестування.

Другий етап — кваліфікаційний іспит, метою якого було виявлення у кандидатів належних теоретичних та практичних знань у галузі права, рівня їх професійної підготовки, ступеня готовності здійснювати правосуддя з питань юрисдикції відповідного суду, а також оцінювання їх особистих та моральних якостей. За результатами анонімного тестування до кваліфікаційного іспиту було допущено 896 кандидатів.

Стосовно процедури іспиту, то кандидат мав виконати тестове завдання, що складалося із запитань матеріального і процесуального права, та практичне завдання, в якому пропонувалося вирішити ситуативну вправу для перевірки навичок й умінь у застосуванні закону. Тобто він мав скласти проект процесуального документа на основі передбачених у завданні конкретних вихідних даних. Оцінювання практичних завдань кандидатів здійснювалося екзаменаційними комісіями.

До складу екзаменаційної комісії входило 3 особи: член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя відповідної спеціалізації та науково-педагогічний працівник. У спостереженні за проведенням тестувань брали участь представники громадських організацій, засобів масової інформації і навчальних закладів, що зареєструвалися в комісії й отримали спеціальні посвідчення. Перед тестуванням їм, на вимогу, надавали можливість ознайомитися з розподілом членів ВККСУ за аудиторіями, а також із розподілом кандидатів у підгрупи, перевірити цілісність контейнерів і пакетів з тестовими матеріалами.

Програму, за якою були розроблені тестові питання, і яку слід було використовувати при підготовці, комісія затвердила завчасно й розмістила на своєму офіційному веб-порталі. Обробка бланків відповідей на тест здійснювалася ВККСУ згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів". Комісія забезпечувала сканування бланків відповідей із використанням комп'ютерного обладнання

та програмного забезпечення, що давало змогу в автоматичному режимі обрахувати кількість правильних відповідей та визначити загальну кількість набраних кожним кандидатом балів. Персоналізацію результатів тестування було проведено після завершення обробки всіх бланків відповідей, обрахунку автоматизованою системою тестових балів кожного з учасників.

Результати тестування встановлювалися в суворій відповідності до Положення про порядок складання кандидатами на посаду судді кваліфікаційного іспиту та методик його оцінювання — виключно із використанням автоматизованої системи. Потрібно підкреслити, що використання автоматизованої системи забезпечило основні принципи тестування — анонімність та виключення впливу людського фактору на процес обробки результатів й обрахунку кількості правильних відповідей.

Сама автоматизована система складається з двох робочих автоматичних станцій сканування та сервера розпізнавання. Працівник секретаріату, який під час іспиту перебував у приміщенні, де була розміщена автоматизована система, слідкував виключно за її роботою як технічного об'єкта.

Після складання кандидатами кваліфікаційного іспиту та його оцінювання Вища кваліфікаційна комісія суддів України затвердила результати кваліфікаційного іспиту й відповідно до кількості набраних кандидатами на посаду судді балів визначила рейтинг кандидатів, зарахувавши їх до резерву на заміщення вакантних посад суддів.

Якщо говорити про умови, в яких доводилося готувати перші етапи добору, то площа приміщень у будівлі по вул. Жилянській, 120-А в Києві, де сьогодні розміщується комісія, жодним чином не забезпечила б можливість складання анонімного тестування одночасно з 433 кандидатами і навіть кваліфікаційного іспиту одночасно 896 кандидатами. За таких обставин слід було терміново вирішити питання залучення до проведення тестування вищих навчальних закладів, матеріально-технічна база яких відповідала б вимогам Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, оскільки статтею 69 Закону передбачається можливість участі у процедурі добору юридичних вищих навчальних закладів.

Наукова еліта юридичних вузів, а саме керівники та викладачі Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету "Одеська юридична академія", Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого брали активну участь у підготовці тестових запитань для анонімного тестування. Матеріально-технічна база всіх цих зазначених наукових закладів була перевірена праців-

никами комісії. До того ж, у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Національному університеті "Одеська юридична академія", Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого проводилася апробація тестів.

Приймаючи рішення про проведення кваліфікаційного іспиту на базі Національного університету "Одеська юридична академія", комісія врахувала той факт, що запропонований університетом аудиторний фонд, його розміщення та матеріально-технічне забезпечення найбільш відповідали потребам і вимогам ВККСУ щодо проведення іспиту 896 кандидатів на посаду судді вперше, а також умов роботи екзаменаційних комісій із перевірки виконаних кандидатами на посаду судді практичних завдань.

Потрібно зауважити, що згідно з умовами договору про співробітництво щодо організації заходів із призначення кандидатів на посаду судді вперше, укладеного між комісією та Національним університетом "Одеська юридична академія", використання Вищою кваліфікаційною комісією суддів України бази університету було безкоштовним.

Наступним етапом випробувань для кандидата на зайняття посади судді вперше стане проведення конкурсного добору. При проведенні комісією конкурсу першочерговим критерієм визначено кількість набраних кандидатами балів за результатами складання ними кваліфікаційного іспиту. У разі набрання кандидатами однакової кількості балів перевага надаватиметься тому кандидату, який має більший стаж роботи в галузі права.

Така процедура проведення конкурсу дає змогу мінімізувати суб'єктивний чинник в оцінці особи кандидата кожним членом комісії, оскільки визначені критерії оцінювання — успішність кандидата за результатами кваліфікаційного іспиту (кількість балів, його місце в рейтингу), обов'язковий трирічний стаж роботи кандидата в галузі права (з наданням переваги більш досвідченим юристам) передбачають об'єктивний підхід.

Зважаючи на високі вимоги зазначених етапів процедури добору, Вища кваліфікаційна комісія суддів України передбачає, що не всі кандидати дійдуть до етапу співбесіди. До того ж, Закон не зобов'язує до проведення такої співбесіди й не визначає критеріїв урахування комісією результатів співбесіди при вирішенні питання про рекомендавання кандидата на посаду судді.

Кандидат може бути викликаний на засідання комісії, якщо вона дійде висновку про необхідність одержання його особистих пояснень. Проведення конкурсного добору розпочалося з вересня 2011 року, про що ми повідомили на офіційному веб-порталі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Окремо хочу відзначити роль Національної школи суддів у підвищенні кваліфікаційного рівня судді. Цей навчальний заклад утворено при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, який здійснює свою діяльність відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та статуту, що затверджується комісією.

Спеціальна підготовка як окремий освітній рівень і окрема стадія процедури добору суддів запроваджена в багатьох європейських державах, відомих своїми демократичними традиціями. Тому цей досвід узятो за основу і в нашій роботі, бо інакше неможливо сформувати корпус високопрофесійних суддів, які забезпечуватимуть дієве й ефективне правосуддя в країні.

На Національну школу суддів покладається дуже важлива місія — виховати нове покоління кадрів для суддівського корпусу, а для цього потрібно створити належну академічну базу для підготовки кандидатів і підвищення кваліфікації суддів. Викладацький її склад добирався з великою ретельністю — це визнані вітчизняні науковці з багаторічною педагогічною та дослідницькою практикою і водночас досвідчені практики.

Особлива увага приділяється розробці методик викладання у Школі суддів, що мають на меті вироблення у слухачів передусім навичок мислити критично, оцінювати спірну ситуацію з точки зору справедливості й законності, шукати вирішення спору в змісті принципу верховенства права. Серед дисциплін, які, вважаю, потрібно обов'язково запровадити: методологію тлумачення актів законодавства, побудовану на логічних прийомах; практику Європейського суду з прав людини; етику поведінки, пов'язану з професійною діяльністю.

Доцільно також увести в курс навчання незвичні, на жаль, для нашої системи освіти такі форми аудиторних занять, як постановочні рольові ігри, відкрите обговорення і диспут, відпрацювання поведінки в ситуаціях, які можна вважати позаштатними тощо.

У Школі суддів також повинен працювати відділ психологічної адаптації до професії судді, функція якого полягає в підготовці кандидатів до психологічного, фізичного та інтелектуального навантаження, що може їх очікувати на даній посаді.

Підсумовуючи зроблене за рік, додаю: коли будь-які задуми реалізуєш вперше, проблем і недоліків важко уникнути. Втім поступово в процесі роботи можна буде гармонізувати й удосконалити всі її напрями, побудувати ефективно функціонуючу систему добору, переведення, підвищення кваліфікації суддів та дисциплінарного провадження, що цілком відповідатиме європейським стандартам і принципам демократії.

ПОДІЇ

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ВККСУ

Вищій кваліфікаційній комісії суддів України 14 вересня виповнився один рік. Саме рік тому із прийняттям Закону "Про судоустрій і статус суддів" вона отримала статус постійно діючого органу в системі судоустрою країни. До цього часу комісія діяла на громадських засадах. Відзначити це свято вирішили урочисто в Центральному будинку офіцерів Збройних Сил України.

Привітати колектив ВККСУ та її керівника Ігоря Самсіна прийшли представники влади, керівники вищих спеціалізованих судів і КСУ, їхні заступники, а також науковці, викладачі юридичних ВНЗ та правоохоронці.

Свої привітання членам Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та голові цього органу від імені глави держави висловив радник Президента України Андрій Портнов, вітальну адресу від Прем'єр-міністра Миколи Азарова зачитала заступник міністра

ПОДІЇ

Самсіна. Були й нагороди, які вручив своїм підлеглим голова ВККСУ.

Із метою ідентифікації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України як постійно діючого органу в системі судуострою України встановлено таку символіку: емблему, прапор та значок. Відтепер члени комісії та працівники секретаріату матимуть змогу отримувати заохочувальні відзнаки. Йдеться про нагрудний знак "За сумлінну працю", Почесну грамоту та Подяку. Нагородження заохочувальною відзнакою здійснюватиметься за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з нагоди державних, професійних свят, ювілеїв та з інших підстав.

юстиції Інна Ємельянова, а від спікера парламенту Володимира Литвина — народний депутат, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя Валерій Бондик.

До найбільших досягнень роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чимало з промовців віднесли проведення вперше незалежного оцінювання знань претендентів на суддівську мантию. Нагадаємо, що серед 3 430 екзаменованих осіб успішно пройшли суддівський іспит 896 кандидатів.

Під час святкового зібрання звучало ще багато теплих слів на адресу ВККСУ та її керівника Ігоря

ВККСУ у цифрах:

За рік існування членами ВККСУ було прийнято 12 рішень про відмову в рекомендації про обрання на посаду судді безстроково, рекомендовано для обрання 791 суддю. Крім того, 148 служителів Феміди отримали рекомендації про переведення до іншого суду. Службою дисциплінарних інспекторів розглянуто 16 тисяч 400 скарг на дії суддів.

ПОДІЇ

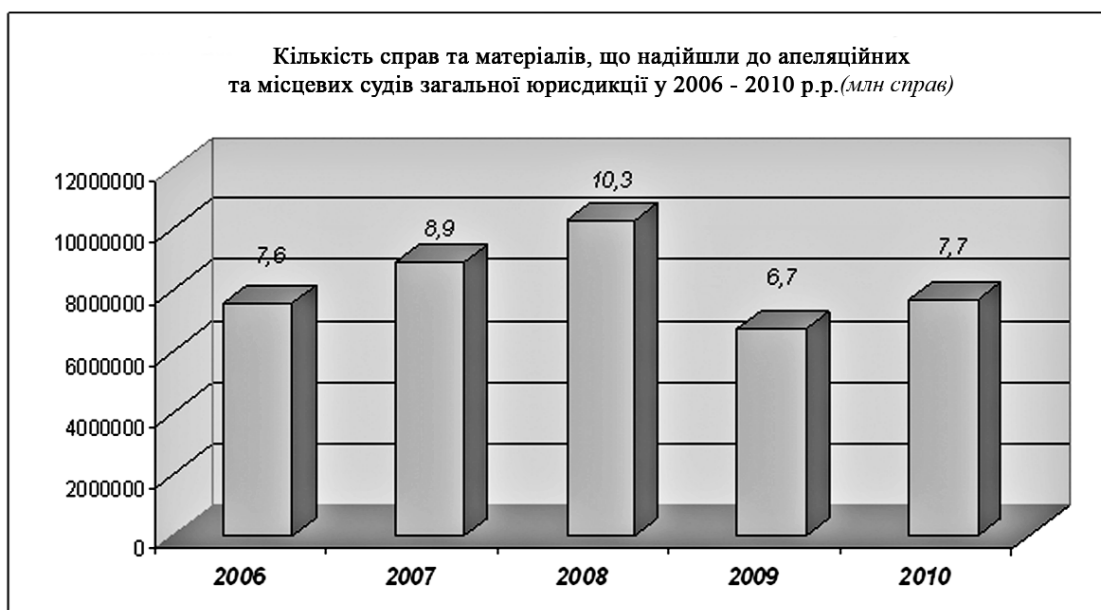

СУДОВА СТАТИСТИКА

ОГЛЯД ДАНИХ СУДОВОЇ СТАТИСТИКИ ПРО РОБОТУ МІСЦЕВИХ ТА АПЕЛЯЦІЙНИХ СУДІВ УКРАЇНИ В 2006 – 2010 РОКАХ

Упродовж 2006 – 2010 р. р. до місцевих та апеляційних судів загальної юрисдикції надійшло 41,2 млн справ і матеріалів. Динаміку надходження справ і матеріалів, у тому числі за видами судочинства, представлено на *діаграмах 1 і 2*.

Діаграма 1

Діаграма 2

СУДОВА СТАТИСТИКА

Розрахунок темпів зростання кількості надходження справ і матеріалів наведено в *таблиці 1*.

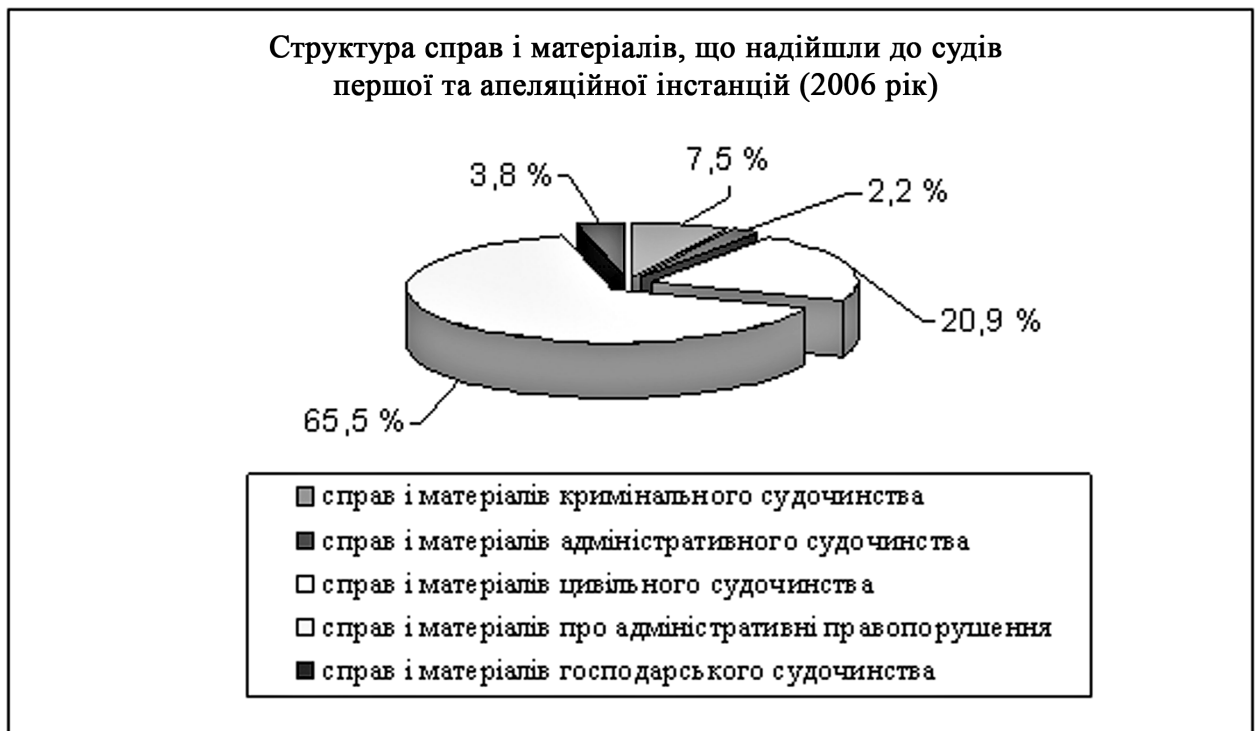
Таблиця 1

	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість справ та матеріалів, що надійшли до апеляційних та місцевих судів, тис.	7624,6	8923,3	10309	6746,8	7702,9
<i>Темпи зростання</i>					
відносно попереднього року		117,0	115,5	65,4	114,2
відносно 2006 року		117,0	135,2	88,5	101,0

Проаналізувавши темпи зростання, можна дійти висновку, що в цілому з 2006 по 2010 р.р. кількість справ і матеріалів збільшилася. Значне зростання спостерігалось в 2007 та 2008 роках. У 2009-му відбулося скорочення обсягу справ, а саме справ про адміністративні правопорушення щодо порушення діючих на транспорті правил. Проте у 2010 році надходження зросло як у порівнянні з попереднім роком, так і з 2006 роком.

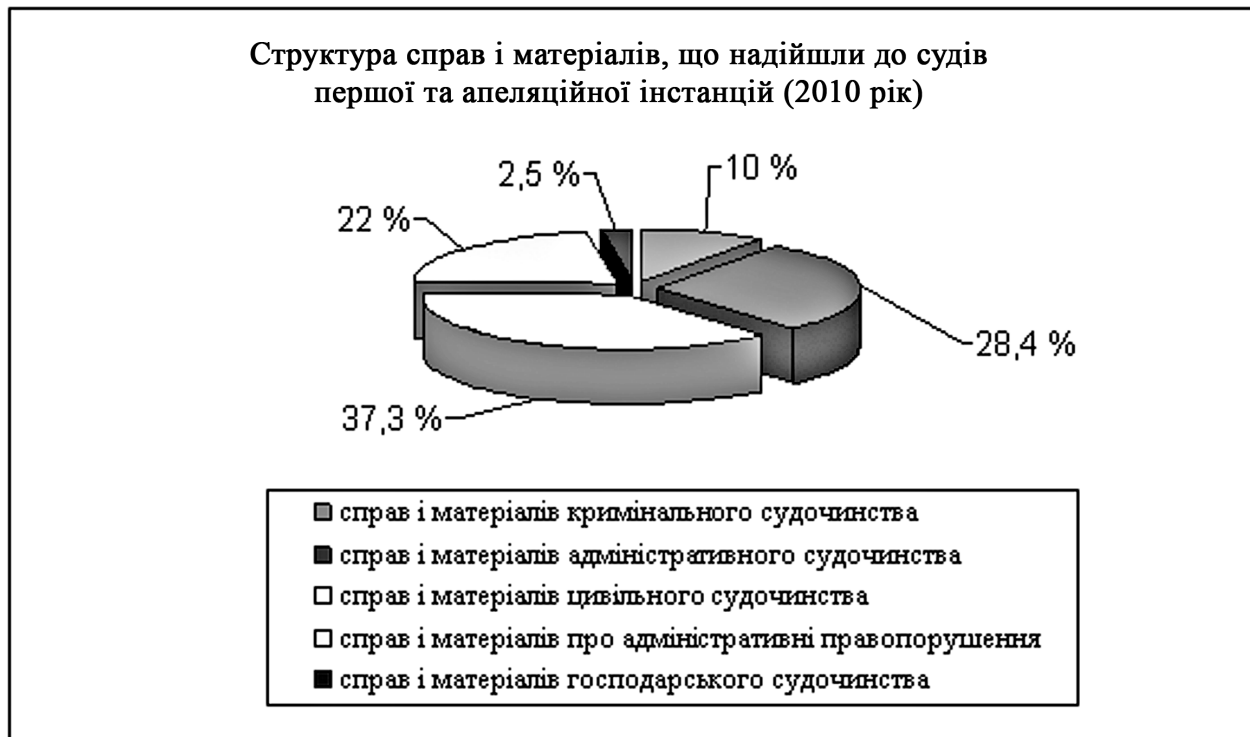
На *діаграмах 3 й 4* проілюстровано зміни, що відбулися в структурі справ і матеріалів, що надійшли до судів у 2006 і 2010 роках. Раніше в структурі переважали справи про адміністративні правопорушення (65,5%), тепер їх доля складає – 22 відсотки. А частка справ і матеріалів адміністративного судочинства в 2006 році становила лише 2,2 відсотка, у 2010 році – 28,4 відсотка.

Діаграма 3

СУДОВА СТАТИСТИКА

Діаграма 4

У **таблиці 2** представлено дані про середньомісячне надходження справ і матеріалів на одного суддю. Середньомісячне надходження (навантаження) розраховується на всю штатну чисельність суддів, а за умови наявності вакансій, фактичне навантаження є більшим.

Таблиця 2

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
місцеві загальні суди					
Справ і матеріалів кримінального судочинства	10,36	10,95	10,71	12,81	12,9
Справ і матеріалів адміністративного судочинства	2,68	3,46	4,5	23,18	29,8
Справ і матеріалів цивільного судочинства	29,48	47,38	37,25	36,09	46,4
Справ і матеріалів про адміністративні правопорушення	97,25	117,93	126,11	30,46	30,7
УСЬОГО справ і матеріалів	139,8	160,04	178,57	102,54	119,8
апеляційні загальні суди					
Справ і матеріалів кримінального судочинства					
по першій інстанції	0,19	0,43	0,87	1,03	1,21
в апеляційному порядку	1,9	1,64	2,43	2,66	2,8
Справ і матеріалів адміністративного судочинства	1,73	0,61	0,14	x	x
Справ і матеріалів цивільного судочинства	5,14	5,3	5,12	5,91	20,15
Справ і матеріалів про адміністративні правопорушення	0,35	0,5	0,93	1,07	1,04
Інших справ і матеріалів	0,38	2,8	0,01	x	x
УСЬОГО справ і матеріалів	9,7	11,28	9,5	10,67	25,2
окружні адміністративні суди					
	x	59,61	78,08	45,94	46,94
апеляційні адміністративні суди					
	x	11,42	29,92	143,2	65,24
господарські місцеві суди					
	x	38,90	27,81	26,02	35,79
господарські апеляційні суди					
	x	9,70	8,83	11,09	12,59

Кримінальне судочинство

Упродовж 2006 – 2010 років у загальних судах перебувало на розгляді 1 млн 170 тис. кримінальних справ. Починаючи з 2007 року спостерігається стала тенденція зростання кількості кримінальних справ. У 2010 році їх число у порівнянні з 2006 роком зросло на 8 відсотків.

Загальну кількість справ, що перебувала в провадженні судів першої інстанції в 2006 – 2010 р.р., а також за видами злочинів, представлено в *таблиці 3*.

Таблиця 4 містить дані про кількість засуджених осіб, у тому числі неповнолітніх і за тяжкі та особливо тяжкі злочини, а також про види покарання, застосовані до них.

Таблиця 3

Види злочинів	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
УСЬОГО СПРАВ, з них:	231200	227757	228265	233118	249737
Злочини проти основ національної безпеки України	1	1		4	10
Злочини проти життя та здоров'я особи (крім справ, що порушуються не інакше як за скаргою потерпілого) (усього), з них:	21812	22316	22091	21007	19523
умисне вбивство	4524	4257	4191	4094	4081
Злочини проти волі, честі та гідності особи (усього), з них:	291	290	297	405	449
торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини	150	154	154	176	212
Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	1437	1404	1423	1424	1345
Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	13714	14075	14555	13249	11514
Злочини проти власності (усього), з них:	80698	74061	68969	80306	105593
крадіжка	44948	38853	35910	44844	70575
Злочини у сфері господарської діяльності	6918	7127	6899	6194	6965
Злочини проти довілля	1168	1130	1125	1398	1293
Злочини проти громадської безпеки	8543	9231	9976	9628	9433
Злочини проти безпеки виробництва	477	615	740	779	947
Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	13829	15076	16166	14991	13306
Злочини проти громадського порядку та моральності	11173	11017	10969	10506	9575
Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	46367	45915	47987	45555	42536
Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	193	276	406	417	410
Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян	4535	5257	6312	6442	5508
Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	86	138	156	136	135
Злочини у сфері службової діяльності (усього), з них:	8768	8851	9572	10206	10465
одержання, давання, провокація хабара	1738	1776	1789	2017	2275
Злочини проти правосуддя	3539	4197	4454	4244	4442
Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)	533	487	441	486	539
Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	0	0	1	2	1
Інші злочини	6758	6293	5726	5739	5748

Таблиця 4

Найменування показника	2006		2007		2008		2009		2010	
	абс.	пит. вага %*	абс.	пит. вага %*	абс.	пит. вага %*	абс.	пит. вага %*	абс.	пит. вага %*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Усього засуджено осіб за всі види злочинів, ³ них:	160865		152772		146858		146383		168774	
за тяжкі та особливо тяжкі злочини	66862	41,6	61151	40,0	52644	35,8	54710	37,4	63659	37,7
вчинені неповнолітніми	13939	8,7	11170	7,3	10078	6,9	8555	5,8	10883	6,4
Види покарання										
Штраф	14196	8,82	15599	10,21	21964	14,96	21487	14,68	25095	14,87
Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	37	0,02	29	0,02	27	0,02	16	0,01	36	0,02
Громадські роботи	3914	2,43	4258	2,79	5236	3,57	7746	5,29	11187	6,63
Виправні роботи	1735	1,08	1344	0,88	1304	0,89	1052	0,72	1108	0,66
Службові обмеження для військовослужбовців	95	0,06	90	0,06	98	0,07	118	0,08	88	0,05
Арешт	1994	1,24	2046	1,34	3337	2,27	4512	3,08	5902	3,50
Обмеження волі	3415	2,12	3606	2,36	3820	2,60	3603	2,46	3596	2,13
Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців	41	0,03	21	0,01	26	0,02	26	0,02	21	0,01
Позбавлення волі на певний строк	38565	23,97	38210	25,01	32895	22,40	35500	24,25	40819	24,19
Довічне позбавлення волі	86	0,05	115	0,08	70	0,05	96	0,07	101	0,06
Інші міри покарання	57	0,04	60	0,04	133	0,09	9	0,01	54	0,03
Звільнено від покарання – усього, у тому числі:	96730	60,13	87394	57,21	77948	53,08	72218	49,33	80767	47,86
з випробуванням	94428	58,70	84451	55,28	76687	52,22	70523	48,18	79955	47,37
внаслідок акта амністії	1425	0,89	2244	1,47	736	0,50	1230	0,84	280	0,17
з інших підстав	877	0,55	699	0,46	525	0,36	465	0,32	532	0,32

* % – питома вага до засуджених осіб за усі види злочинів

СУДОВА СТАТИСТИКА

Адміністративне судочинство

Упродовж п'яти років до судів по першій інстанції надійшло 4 млн 279 тис. адміністративних справ. У 2007 році розпочали свою діяльність деякі адміністративні суди: окружні (9 із 27 судів) та апеляційні (6 із 7 судів), які почали розглядати справи і матеріали адміністративного судочинства. У першому півріччі 2009 року завершилося формування системи адміністративних судів. *Таблиця 5* містить дані про кількість справ, що перебували на розгляді в місцевих загальних та окружних адміністративних судах.

Таблиця 5

рік	Перебувало адміністративних справ на розгляді		Закінчено провадження у справах		із задоволенням позову	
	загальні місцеві суди	окружні адміністративні суди	загальні місцеві суди	окружні адміністративні суди	загальні місцеві суди	окружні адміністративні суди
2006	125540		106625		58207	
2007	146005	57793	126035	32189	81257	20153
2008	214041	303317	148972	176146	99803	143143
2009	1170224	343534	1010952	285212	891873	219842
2010	1632525	286287	1386607	242711	1253719	174135
УСЬОГО	3288335	990931	2779191	736258	2384859	557273

Цивільне судочинство

У 2006 – 2010 роках у загальних місцевих судах України перебувало на розгляді майже 11 млн справ і матеріалів, що розглядаються в порядку цивільного судочинства. Постійно зберігається тенденція їх зростання. Так, у 2010-му їх кількість у порівнянні з 2006 роком зросла на 65 відсотків. Це зумовлено ухваленням Закону України від 18 лютого 2010 року за № 1691-VI, котрим внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України, згідно з якими розгляд спорів, пов'язаних із соціальними виплатами, здійснювався в порядку цивільного судочинства.

Структуру цивільних справ і матеріалів та темпи зростання представлено в *таблиці 6*.

Таблиця 6

№ з/п	Найменування показників	Перебувало на розгляді справ				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Справи наказного провадження	188950	272325	443798	415540	474323
	<i>Питома вага від числа загальної кількості справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, %</i>	10,90	13,93	19,97	18,81	16,59
2	Позовне провадження	1382831	1486579	1552399	1555691	2150853
	<i>Питома вага від числа загальної кількості справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, %</i>	79,80	76,04	69,84	70,40	75,25
3	Заяви про перегляд заочного рішення	5484	10299	12898	18353	28558
4	Заяви про забезпечення доказів, позову до подання позовної заяви	5644	6669	9107	10147	10898

5	Окреме провадження	102468	111835	122675	107101	98709
	<i>Питома вага від числа загальної кількості справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, %</i>	5,37	5,72	5,52	4,85	3,45
6	Заяви про перегляд рішень, ухвал суду чи судових наказів у зв'язку з нововиявленими обставинами	5880	7068	7682	6398	6634
7	Клопотання, заяви, подання у порядку виконання судових рішень	35615	52271	64640	78416	67539
8	Скарги на дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби	4925	6867	8311	9467	11340
9	Клопотання про визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні	840	894	986	965	1134
10	Справи про відновлення втраченого судового провадження	164	211	224	232	323
11	Судові доручення				7336	7943
12	УСЬОГО	1732801	1955018	2222720	2209646	2858254
13	<i>Темпи зростання</i>					
	відносно попереднього року		12,82	13,69	-0,59	29,35
	відносно 2006 року		12,82	28,27	27,52	64,95

Справи і матеріали про адміністративні правопорушення

До внесення змін до законодавства переважною більшістю справ про адміністративні правопорушення, що розглядалися судами, були справи про порушення Правил дорожнього руху. Так, їх питома вага в 2008 році складала 85,8 відсотка, у 2010-му — лише 38,9 відсотка. У таблиці 7 представлено дані про результати розгляду справ про адміністративні правопорушення та види адміністративних стягнень.

Таблиця 7

рік	Кількість справ, що перебували в провадженні	Кількість розглянутих справ	Кількість осіб, щодо яких розглянуто справи								
			у тому числі								
			усього	про накладення адміністративного стягнення	про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП	про закриття справи					
						усього	з них у зв'язку із				
			передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу	звільненням від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення	передачею справи прокурору, органу досудового слідства або дізнання		відсутністю події і складу адміністративного правопорушення	закінченням строків накладення адміністративного стягнення			
2006	4970835	4825086	4828370	4456168	6807	365395	4217	92524	381	42457	217193
2007	5927686	5750189	5753191	5314041	8378	430772	2943	103168	657	52788	270498
2008	6694574	6443123	6447225	6022999	10502	413724	1222	92200	621	60484	254851
2009	1625327	1512509	1514745	1300482	19289	194937	909	78810	488	49901	63025
2010	1660275	1539163	1541476	1296516	30292	214511	980	82497	597	54733	73586

Рік	Накладено адміністративних стягнень										Сума штрафу, тис. грн	
	основних										додаткових	
	попередження	штраф	оплатне вилучення предмета	конфіскація предмета, грошей	позбавлення спеціального права	громадські роботи	виправні роботи	адміністративний арешт	оплатне вилучення предмета	конфіскація предмета, грошей	накладеного	сплаченого добровільно
2006	1573227	2714899		15661	60272	-	1307	90802	162	26841	140912	37121
2007	1940406	3196041		15647	78139	-	831	82977	250	34853	175884	48359
2008	1939928	3805098	8	13735	180133	4174	509	79414	995	37420	247427	88243
2009	35422	964918	1258	13626	74487	127329	540	82888	3560	41886	439630	164766
2010	42049	957425	1686	16529	71161	140666	479	66493	4585	39157	441362	165379

Відомості про кількість справ (протоколи і матеріали перевірки), що надійшли до суду від органів, які ведуть боротьбу з корупцією, у порядку, передбаченому Законом України "Про боротьбу з корупцією", та кількість осіб, яких притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі вказаного Закону, представлено в таблицях 8 і 9.

Таблиця 8

Рік	Перебувало на розгляді справ	Кількість осіб, щодо яких розглянуто справи						Суми штрафу, тис. грн	
		усього	у тому числі				накладеного		
			про накладення адміністративного стягнення		про закриття справи				
			усього	у тому числі у вигляді штрафу	% до гр.2	усього		% до гр.2	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
2006	6723	5990	4095	4095	68,4	1895	31,6	1264,1	514,4
2007	6970	6281	4567	4567	72,7	1714	27,3	1383,4	558,8
2008	7263	6478	4735	4735	73,1	1743	26,9	1551,7	634,4
2009	6134	5503	4150	4147	75,4	1353	24,6	1434,7	627,9
2010	6118	5535	4434	4430	80,0	1101	19,9	1558,1	684,2

Таблиця 9

Рік	Суб'єкти корупційних діянь											
	державні службовці	Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри	Депутати			посадові особи місцевого самоврядування		військові посадові особи Збройних Сил України та інших військових формувань	працівники Міністерства внутрішніх справ України	працівники прокуратури	працівники Служби безпеки України	працівники інших правоохоронних органів
			Усього	у тому числі		Усього	у тому числі					
				народні депутати України	Верховної Ради АР Крим, обласних рад, міст Києва та Севастополя							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2006	2150	2	23	1		1056	798	412	295		3	154
2007	1932		11			1696	1300	450	298			180
2008	1856		26			1996	1422	400	335			122
2009	1555		16			1868	1281	378	205		2	126
2010	1513		15	1	1	2137	1550	367	197		2	202

Господарське судочинство

Дані, представлені в таблиці 10, свідчать про кількість позовних заяв, що перебували в провадженні господарських судів. Серед справ переважають спори про виконання господарських договорів. Спостерігається стала тенденція приросту справ зі спорів про право на об'єкти інтелектуальної власності.

Таблиця 10

	2006 р.	пит. вага %	2007 р.	пит. вага %	2008 р.	пит. вага %	2009 р.	пит. вага %	2010 р.	пит. вага %
Зі спорів про укладення, зміну, розірвання договорів та визнання їх недійсними	20032	6,0	21550	6,5	22166	8,6	24006	10,0	25747	11,9
З майнових спорів про виконання господарських договорів та з інших підстав	171286	51,5	162416	48,8	133173	52,0	153743	63,8	135629	62,5
Про банкрутство	27057	8,1	30860	9,3	28675	11,2	26193	10,9	25595	11,8
Зі спорів про визнання актів недійсними	24937	7,5	27317	8,2	16361	6,4	6784	2,8	4262	2,0
Зі спорів про право на об'єкти інтелектуальної власності, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційну концесію	408	0,1	582	0,2	593	0,2	715	0,3	833	0,4
З інших позадоговірних немайнових спорів	89093	26,8	89994	27,0	55331	21,6	29418	12,2	25105	11,6
УСЬОГО	332813		332719		256299		240859		217171	

*Заступник начальника управління —
начальник відділу судової статистики,
діловодства та архіву судів
Державної судової адміністрації України А. Поліщук*

СУДОВА СТАТИСТИКА

ТІЛЬКИ ФАКТ

СУДДІ ОБ'ЄДНАЛИСЯ!

Асоціація суддів України стала членом Міжнародної асоціації суддів

Делегація ВГО "Асоціація суддів України" (АСУ) на чолі з її президентом Олегом Присяжнюком повернулася зі Стамбула (Туреччина), де з 2 по 9 вересня брала участь у роботі 54-го щорічного саміту Міжнародної асоціації суддів.

Важливим підсумком роботи саміту стало рішення про прийняття Асоціації суддів України у члени цієї поважної міжнародної організації. Повноправному членству АСУ в Міжнародній асоціації суддів передувала тривала робота, розпочата ще першим керівником Асоціації суддів України Олексієм Касьяном. Найбільш активні заходи з

підготовки до вступу були проведені в період 2010 — 2011 років, в тому числі в рамках міжнародних зустрічей за участю представників асоціації.

На переконання Олега Присяжнюка, повноправне членство АСУ в Міжнародній асоціації суддів є свідченням початку успішного реформування судової системи нашої країни, поглиблення демократичних процесів в українському суспільстві, зміцнення довіри до суду, забезпечення незалежності суддів та підвищення міжнародного авторитету України як правової держави європейського типу.

СУДДІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

РАДА СУДДІВ ВИСЛОВИЛА СВОЮ ПОЗИЦІЮ СТОСОВНО ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ЩОМІСЯЧНЕ ДОВІЧНЕ ГРОШОВЕ УТРИМАННЯ"

Члени Ради суддів України на своєму засіданні 23 вересня 2011 року обговорили питання та схвалили правову позицію на запит судді Конституційного Суду України Михайла Гультая щодо офіційного тлумачення поняття "щомісячне довічне грошове утримання", що зазначається в підпункті "е" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України.

СУДДІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Відповідне конституційне подання ініційоване Верховним Судом України щодо того, чи слід вважати, що під терміном "щомісячне довічне грошове утримання" розуміється як щомісячне довічне грошове утримання, котре отримують судді у відставці, так і щомісячне грошове утримання, що виплачується суддям, які мають право

на відставку та продовжують працювати на посаді судді?

Підставою для цього конституційного подання є нагальна потреба неухильної реалізації його норм під час виконання Державного бюджету України на поточний рік щодо забезпечення державою соціальних прав і гарантій суддів України як громадян України. Необхідність офіційного тлумачення обумовлена нечіткістю розкриття змісту складових поняття "щомісячне довічне грошове утримання".

Зокрема, Рада суддів України відзначила: "З аналізу конституційного подання вбачається, що відповідь на зазначене питання слід надати в аспекті тлумачення поняття "щомісячне довічне грошове утримання" при офіційному тлумаченні положення підпункту "е" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Кодексу від 2 грудня 2010 року №2755-6.

Наведений у конституційному поданні лист Державної податкової адміністрації України від

14 березня 2011 року № 5013/6/17-0715, виданий у формі податкової консультації відповідно до статті 52 Кодексу, де щомісячне грошове утримання судді, який має право на відставку та продовжує працювати на посаді судді, віднесено до інших доходів, зазначених у пункті 164.2.18 пункту 164.2 статті 164 Кодексу, що включаються до його загального місячного оподаткованого доходу, доводить нагальну потребу в тлумаченні терміну "щомісячне довічне грошове утримання". Виходячи зі змісту вказаного листа щомісячне грошове утримання судді повинно оподатковуватися. Це, в свою чергу, вплине на зниження й обмеження гарантій матеріального та соціального забезпечення суддів та призведе до суттєвих диспропорцій у матеріальному забезпеченні суддів різних рівнів. Такі обмеження суперечать статтям 22, 126, 130 Конституції України.

Протягом 2011 року питання призначення щомісячного грошового утримання суддів регулювалося постановою Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2005 року № 865 "Про оплату праці та щомісячне грошове утримання суддів". Відповідно до пункту 3-1 вказаної постанови судді, які мають право на відставку та продовжують працювати на посаді судді, одержують заробітну плату та щомісячне грошове утримання в розмірі 100 відсотків, судді Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів — 50 відсотків передбаченого законом щомісячного довічного грошового утримання, належного їм у разі виходу у відставку. Таким чином, застосований у вказаному пункті постанови Кабінету Міністрів України термін

"щомісячне грошове утримання" тотожний терміну "щомісячне довічне грошове утримання".

Із 1 січня 2011 року набрав чинності новий Кодекс, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, що справляються в Україні (частина перша статті 1). Податок на доходи фізичних осіб відповідно до підпункту 9.1.2 пункту 9.1 статті 9 Кодексу належить до загальнодержавних податків. Згідно з пунктом 5.2 статті 5 Кодексу у разі, якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням цього Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення цього Кодексу.

Розділ четвертий Кодексу регулює порядок справляння податку на доходи фізичних осіб. Доходи, що не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу, визначені статтею 165 Кодексу. У підпункті 165.1.1 пункту 165.1 вказаної статті передбачено доходи, що не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку. До них у підпункті "е" віднесено суму пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, отриманих платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом. Перелік доходів, наведений у підпункті 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Кодексу не є вичерпним, про що зазначено в самому підпункті. Визначаючи даний перелік законодавець зазначив "у тому числі (але не виключно)".

Відповідно до статті 138 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" обов'язковою умовою набуття права судді на одержання щомісячного довічного грошового утримання є досягнення суддею стажу роботи понад 20 років. Тому Рада суддів України погоджується з позицією Верховного Суду України, висловленою у конституційному поданні, що щомісячне грошове утримання судді, який продовжує працювати, не є складовою заробітної плати та не може включатися до бази оподаткування як частина заробітної плати. Правова природа цієї виплати аналогічна соціальній виплаті, котру отримує будь-який громадянин України в разі досягнення ним пенсійного віку та за наявності відповідного страхового стажу. Виплата щомісячного грошового утримання суддям, які працюють, характеризується наявністю в судді права на відставку, тобто права на отримання щомісячного довічного грошового утримання. У разі виходу такого судді у відставку, він отримуватиме щомісячне довічне грошове утримання незалежно від того, чи буде він працювати

(крім випадку припинення відставки). У разі припинення відставки, у зв'язку з призначенням чи обранням суддею, виплата щомісячного довічного грошового утримання припиняється, але поновлюється виплата щомісячного грошового утримання, яке дорівнює щомісячному довічному грошовому утриманню.

Вищезазначене доводить, що доходи у вигляді щомісячного грошового утримання судді, який має право на відставку та продовжує працювати на посаді судді, входять до переліку доходів, визначених статтею 165 розділу 4 Кодексу. Так, відповідно до абзацу п'ятого пункту 7 Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 право судді, який перебуває у відставці, на пенсійне та щомісячне довічне грошове утримання є гарантією незалежності суддів, які працюють. Щомісячне довічне грошове утримання — це особлива форма соціального забезпечення суддів, зміст якої полягає в гарантованій державою щомісячній звільненій від сплати податків грошовій виплаті, що слугує забезпеченню їх належного матеріального утримання, в тому числі після звільнення від виконання обов'язків судді. В абзаці п'ятому пункту 8 цього ж рішення зазначено, що особливий статус судді, гарантії його незалежності визначаються Конституцією і законами України, що виключає обмеження законодавчо встановлених гарантій статусу судді або зниження їх рівня. Будь-яке зниження рівня гарантій незалежності суддів суперечить конституційній вимозі неухильного забезпечення незалежного правосуддя і права громадян на захист прав і свобод незалежним судом. Так, однією з гарантій забезпечення незалежності суддів, закріплених у частині першій статті 126 Конституції України, є надання їм за рахунок держави матеріального і соціального захисту (заробітна плата, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо), надання їм у майбутньому статусу судді у відставці, право якого на пенсійне та щомісячне довічне грошове утримання є гарантією незалежності працюючих суддів. Щомісячне довічне грошове утримання судді у встановленому розмірі спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня.

Рада суддів України вважає, що поняття "щомісячне грошове утримання" та "щомісячне довічне грошове утримання" є тотожними. Під терміном "щомісячне довічне грошове утримання" в контексті підпункту "е" підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Кодексу слід розуміти і щомісячне грошове утримання, котре виплачується суддям, які мають право на відставку та продовжують працювати на посаді судді.

Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції
ЗАТВЕРДЖЕНО
 рішенням Ради суддів України
 від 25 березня 2011 року № 14

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОМІЧНИКА СУДДІ СУДУ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції (далі — Положення) розроблено відповідно до вимог Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та визначає єдині засади діяльності, правовий статус і умови діяльності особи, яка займає посаду помічника судді суду загальної юрисдикції (далі — помічник судді).

I. Загальні положення

1. Відповідно до частини першої статті 151 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" у кожного судді суду загальної юрисдикції є помічник, правовий статус і умови діяльності якого визначаються Законом України "Про судоустрій і статус суддів" та цим Положенням.

2. Помічник судді — це посадова особа, яка перебуває на державній службі, забезпечує виконання суддею відповідних повноважень та сприяє здійсненню правосуддя.

3. Помічник судді прикріплюється для кадрового та фінансового обслуговування до апарату відповідного суду.

Помічнику судді надається постійне робоче місце в суді, до апарату якого він прикріплений.

4. Помічник судді з питань підготовки справ до розгляду підзвітний лише відповідному судді.

5. Помічник судді у своїй роботі керується Конституцією України, Законами України "Про судоустрій і статус суддів", "Про державну службу", іншими законами та нормативно-правовими актами України, Правилами поведінки працівника суду, затвердженими рішенням Ради суддів України від 6 лютого 2009 року № 33, рішеннями зборів суддів відповідного суду, Інструкцією з діловодства суду, Правилами внутрішнього трудового розпорядку суду, цим Положенням, а також посадовою інструкцією.

II. Кваліфікаційні вимоги.

Порядок призначення, перебування та звільнення з посади помічника судді

6. Помічником судді може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста або магістра і вільно володіє державною мовою.

Помічник судді Верховного Суду України повинен також мати стаж роботи в галузі права не менше трьох років.

7. Судді самостійно здійснюють добір помічників. Помічник судді призначається на посаду та звільняється з посади керівником апарату відповідного суду за поданням судді.

8. Помічник судді призначається на посаду на час виконання суддею повноважень судді відповідного суду.

9. Період перебування на посаді помічника судді зараховується до його трудового стажу в галузі права.

10. Призначення на посаду помічника судді здійснюється без конкурсного відбору на підставі письмового подання судді керівником апарату відповідного суду.

У поданні на призначення помічника судді зазначаються: прізвище, ім'я та по батькові, дата народження претендента, громадянство, займана на час подання посада, посада на яку рекомендується претендент, володіння державною мовою.

До подання додаються особиста заява претендента та інші документи, передбачені законодавством про державну службу.

Претенденту на посаду помічника судді за поданням судді може встановлюватись випробовування в порядку, визначеному Законом України "Про державну службу".

11. Для осіб, які претендують на посаду помічника судді, може проводитися стажування з метою набуття ними практичного досвіду, перевірки професійного рівня і ділових якостей цих осіб.

12. Керівник апарату може відмовити судді в задоволенні подання про призначення на посаду помічника судді у випадку, коли претендент не відповідає вимогам, установленим частиною другою статті 151 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", статтею 12 Закону України "Про державну службу" та пунктом 6 цього Положення.

13. Помічник судді має посвідчення, що підтверджує його особу та повноваження.

Посвідчення помічника судді видається апаратом суду, до якого помічника судді прикріплено для кадрового та фінансового обслуговування, та підписується керівником апарату суду.

У разі звільнення помічника судді з посади він зобов'язаний повернути до відповідного апарату суду посвідчення, яке вважається недійсним з моменту звільнення.

14. Порядок перебування на державній службі помічника судді регулюється Законом України "Про державну

службу", іншими нормативно-правовими актами України.

15. Застосування заходів заохочення та дисциплінарного стягнення до помічника судді здійснюється керівником апарату відповідного суду за поданням судді.

16. Оплата праці помічника судді встановлюється відповідно до основних критеріїв класифікації посад державних службовців з урахуванням особливостей та характеру роботи і повинна стимулювати його сумлінну та ініціативну працю.

17. У випадку тривалої відсутності судді (тривале відраджання, відсторонення судді від посади, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною тощо) помічник судді може тимчасово виконувати обов'язки помічника іншого судді, про що на підставі особистої заяви помічника судді та подання відповідного судді видається наказ керівника апарату суду.

Крім того, у випадку тривалої відсутності судді (тривале відраджання, відсторонення судді від посади, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною тощо) на помічника судді за його згодою наказом керівника апарату суду може бути покладено тимчасове виконання обов'язків працівника апарату суду.

У разі відсутності згоди помічника виконувати обов'язки помічника іншого судді або працівника апарату суду його може бути звільнено з посади на підставі пункту 6 частини першої статті 36 Кодексу законів про працю України.

18. Щорічні та додаткові відпустки помічнику судді надаються в порядку, встановленому Кодексом законів про працю України та Законом України "Про відпустки", за його письмовою заявою, погодженою із суддею.

19. Помічник судді може бути звільнений з посади з дотриманням вимог законодавства про працю та Закону України "Про державну службу" на підставі заяви про звільнення за власним бажанням або за мотивованим поданням судді, а у випадку тривалої відсутності судді (тривале відраджання, відсторонення судді від посади, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною тощо) — за наказом керівника апарату відповідного суду.

У разі припинення повноважень судді відповідного суду помічник судді звільняється із займаної посади з дотриманням гарантій, передбачених законодавством.

III. Обов'язки помічника судді

20. Помічник судді:

- здійснює підбір актів законодавства та матеріалів судової практики, які необхідні для розгляду конкретної судової справи;

- бере участь у попередній підготовці судових справ до розгляду, за дорученням судді готує проекти запитів, листів, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи, проекти судових рішень, інших процесуальних документів, які приймаються суддею або під головуванням судді, виконавчих документів;

- здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим особам, які беруть участь у справі відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень;

- здійснює контроль за своєчасним проведенням експертними установами призначених у справах експертних досліджень, за своєчасним виконанням органами внутрішніх справ постанов судді про примусовий привід, а в разі невиконання таких постанов — готує проекти відповідних нагадувань тощо.

21. За дорученням судді помічник судді:

- контролює надходження та приєднання до судової справи відповідних матеріалів;

- координує роботу секретаря судового засідання та надає йому методичну та практичну допомогу, в тому числі із забезпечення фіксування судового процесу технічними засобами;

- здійснює перевірку своєчасності оформлення протоколів судових засідань у справах, що знаходяться в провадженні судді;

- здійснює контроль за своєчасною здачею секретарем судового засідання судових справ, розглянутих під головуванням судді;

- здійснює підготовку та оформлення статистичних даних, звітів, узагальнень, інформації про кількість і стан розгляду суддею справ усіх категорій тощо;

- вивчає та узагальнює практику розгляду справ і застосування законодавства;

- аналізує повідомлення засобів масової інформації з питань судочинства, готує пропозиції щодо необхідності реагування на такі повідомлення відповідно до чинного законодавства;

- підписує непроцесуальні документи інформаційного та організаційного характеру;

- виконує інші доручення судді, що стосуються організації розгляду судових справ.

22. Помічник судді зобов'язаний:

- своєчасно та якісно виконувати надані йому доручення;

- дотримуватися строків підготовки документів та виконання доручень;

- постійно підвищувати свій професійний рівень та кваліфікацію;

- дбайливо ставитись до майна суду;

- при виконанні своїх службових обов'язків не допускати порушень прав і свобод людини та громадянина.

23. Помічнику судді забороняється:

- вчиняти дії процесуального характеру, а також дії, що можуть потягнути за собою виникнення, зміну або припинення прав та обов'язків учасників судового процесу;

- розголошувати відомості, які становлять державну або іншу охоронювану законом таємницю, а також відомості, які стали йому відомими у зв'язку з виконанням посадових обов'язків, зокрема тих, що стосуються приватно-

го життя та здоров'я громадян або зачіпають їх честь та гідність;

- прилюдно висловлювати свою думку щодо справи, яка розглядається, або надавати довідки, консультації тощо з обставин, що можуть бути предметом розгляду в судовому засіданні.

IV. Права помічника судді

24. Помічник судді має право:

- користуватись правами і свободами, які гарантуються громадянам України Конституцією і законами України;
- отримувати від працівників апарату суду, до якого він прикріплений, документи та інформацію, необхідні для виконання своїх обов'язків;
- користуватися інформаційними базами даних, телекомунікаційними мережами відповідного суду в установленому порядку;
- вносити пропозиції судді щодо організації своєї роботи;
- за погодженням із суддею брати участь у конференціях, семінарах, "круглих столах", форумах, інших науково-практичних заходах, а за поданням судді — проходити стажування у відповідних підрозділах державних органів;
- брати участь у нарадах, зборах трудового колективу та інших подібних заходах відповідного суду;
- підвищувати свій професійний рівень у системі підготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату суду;
- на повагу особистої гідності, справедливе і шанобливе ставлення до себе з боку керівників, співробітників і громадян;
- на оплату праці залежно від посади, яку він займає, рангу, який йому присвоюється, якості та досвіду роботи, а також стажу;
- на соціальний і правовий захист відповідно до свого статусу.

V. Етика поведінки помічника судді

25. Помічник судді у своїй професійній діяльності має додержуватися етичних норм, пов'язаних з його статусом та передбачених Законом України "Про державну службу", Загальними правилами поведінки державного службовця, затвердженими наказом Головного управління державної служби України від 4 серпня 2010 року № 214, та розділом 2 "Особиста етика" Правил поведінки працівника суду.

VI. Відповідальність

26. Залежно від виду і характеру порушення помічник судді несе дисциплінарну, цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із чинним законодавством:

- за неналежне і несвоєчасне виконання покладених на нього обов'язків;
- за перевищення своїх повноважень;

- за бездіяльність або недобросовісне використання наданих йому прав;
- за порушення Загальних правил поведінки державного службовця;
- за недотримання обмежень, пов'язаних із прийняттям на державну службу та її проходженням;
- за недотримання вимог законодавства про інформацію, державну таємницю;
- за порушення Правил поведінки працівника суду;
- за порушення правил внутрішнього трудового розпорядку суду та трудової дисципліни;
- за недодержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці та правил пожежної безпеки.

VII. Прикінцеві положення

27. Помічники суддів судів загальної юрисдикції, які були призначені на посади до затвердження цього Положення, за їх письмовою згодою та на підставі подання судді продовжують свою службу на час виконання суддею повноважень судді відповідного суду, шляхом видання наказу керівником апарату суду.

Про зміну істотних умов праці помічники суддів мають бути повідомлені не пізніше ніж за два місяці відповідно до чинного законодавства про працю.

Якщо помічник судді не згоден із продовженням перебування на державній службі на час виконання суддею повноважень судді відповідного суду, або якщо суддя не вносить подання про його призначення, то він підлягає звільненню з посади на підставі пункту 6 частини першої статті 36 Кодексу законів про працю України або за наявності вакантних посад у апараті суду йому може бути запропоновано іншу посаду в суді.

P.S. 24 червня 2011 року Рада суддів України на своєму засіданні внесла зміни до Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції.

Зокрема, зміни стосуються пункту 17 даного Положення, котрий доповнено абзацом такого змісту: "У разі відсутності помічника судді з причин хвороби, відпустки, відрядження виконання його обов'язків може бути покладено керівником апарату суду на іншого працівника апарату суду за погодженням зі суддею"; а також пункту 27 розділу VII "Прикінцеві положення", який викладено в такій редакції: "Якщо помічник судді не згоден із продовженням перебування на державній службі на час виконання суддею повноважень судді відповідного суду, йому може бути запропоновано іншу посаду в суді за наявності вакантних посад в апараті суду, або він підлягає звільненню з посади на підставі пункту 6 частини першої статті 36 Кодексу законів про працю України. За умови неможливості переведення працівника, за його згодою, на посаду помічника судді або іншу посаду в апараті суду, він підлягає звільненню на підставі пункту 1 частини першої статті 40 Кодексу законів про працю України з дотриманням вимог трудового законодавства."

РЕГІОН

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗДОБУТКИ

Григорій ДРОК,

начальник Територіального управління Державної судової адміністрації України в Кіровоградській області

У серпні 2011 року Територіальне управління ДСА України в Кіровоградській області переступило 8-річний поріг своєї діяльності із забезпечення належної діяльності судів регіону, процесу інформатизації, створення єдиної судової інформаційної системи, впровадження електронного документообігу тощо. Все це для невеликого за кількістю, але високопрофесійного колективу теруправління, не просто слова, а роки напруженої роботи.

Відповідно до Положення про територіальні управління Державної судової адміністрації України, затвердженого наказом від 05.04.2011 р. № 82, основними завданнями теруправління є організаційне забезпечення діяльності місцевих судів з метою створення належних умов для їх функціонування, відправлення судочинства судьями та забезпечення роботи суддівського самоврядування. Вважаємо за необхідне зупинитися, в першу чергу, на одному з таких основних завдань як організація комп'ютеризації місцевих судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності, забезпечення функціонування автоматизованої системи документообігу, забезпечення місцевих судів необхідними технічними засобами фіксування судового процесу.

Відповідно до концепції створення Єдиної судової інформаційної системи управління здійснює заходи щодо інформаційно-технічного забезпечення судів, їх комп'ютеризації, обладнання приміщень судів локальними комп'ютерними мережами, доступу всіх суддів та працівників апарату до локальної законодавчої бази та мережі Інтернет. Із початку поточного року у всіх судах впроваджено електронний судовий документообіг, який забезпечує автоматизований розподіл справ між судьями, автоматизацію процесу діловодства, опера-

тивне надання інформації сторонам процесу, автоматизовану відправку копій судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень, автоматизацію процесу підготовки та подання звітів із судової статистики та інше, а до кінця 2011-го будуть завершені роботи з облаштування приміщень усіх судів області локальними комп'ютерними мережами.

На сьогодні суди області забезпечені комп'ютерною технікою в середньому на 45 відсотків, на 94 відсотки апаратурою звукозапису, на 46 – серверним обладнанням. У минулому році було придбано 65 комп'ютерів, 9 потужних серверних джерел безперебійного живлення, а також апаратуру відеоспостереження, яка значною мірою полегшить виконання обов'язків судовій міліції "Трифон" та підвищить якість цілодобової охорони, оскільки в її комплект входить прилад автоматичного запису зображення.

У цьому році заплановано придбання та введення в експлуатацію апаратури для відеоконференцв'язку засобами глобальної мережі Інтернет, що, в свою чергу, дасть змогу суттєво зекономити кошти на відрядження та проводити дистанційні семінари, конференції, наради тощо.

Поряд із проведеною роботою, на сьогодні залишаються ще невирішеними низка проблемних питань. Першою з них є відсутність мережі між

двома віддаленими приміщеннями Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області. Наявне програмне забезпечення електронного судового документообігу не дозволяє використовувати його в двох нез'єднаних локальною мережею приміщеннях. Розв'язати дану проблему допомагає державне підприємство "Інформаційні судові системи", забезпечуючи організаційно-фінансову підтримку робіт із прокладання між двома згаданими приміщеннями суду оптоволоконного кабелю. По їх завершенню суд працюватиме в єдиній локальній мережі. Зазначені роботи планується завершити до кінця 2011 року.

Також суттєвою проблемою на сьогодні залишається процес переходу від паперового документообігу до електронного. У зв'язку з використанням на даний час змішаної системи документообігу відбуваються подвійні витрати на папір та облікові журнали, оскільки документ спочатку надходить засобами електронної пошти, обробляється та переноситься на папір. Метою вирішення даної проблеми є повний перехід на роботу з електронними документами та програмами електронного документообігу, що дасть змогу відмовитися від паперових носіїв інформації.

Поступово вирішується проблема щодо забезпечення судів належними приміщеннями. На даний час 23 місцеві загальні суди області розміщуються у 25 приміщеннях — два суди Кіровоградський та Олександрійський розташовані в двох будівлях. Із 23 місцевих загальних судів області приміщення лише 4-х відповідають вимогам судочинства, 19 будівель таким вимогам не відповідають (відсутні зали судових засідань, нарадчі кімнати, окремі входи для підводу заарештованих, кімнати для свідків й учасників процесу, приміщення для конвою та підсудних).

Проблему можна вирішити лише за умови виділення необхідних коштів на капітальний ремонт та реконструкцію, зокрема, шляхом добудови до існуючих будівель нових площ для 9 місцевих загальних судів, нового будівництва чи придбання інших приміщень для 2 місцевих загальних судів, проведення капітального ремонту та реконструкцію у 8 судах. Але, на жаль, на поточний рік кошти на капітальний ремонт та реконструкцію будівель судів кошторисом не передбачено, а тому збільшити чисельність судів, які б відповідали сучасним вимогам, неможливо.

Територіальним управлінням здійснювалися заходи й щодо соціального захисту суддів, а саме із забезпечення їх службовим житлом. Відповідно до ст.132 Закону України "Про судоустрій і ста-

Під час семінару.

тус суддів" від 07.07.2010 р. №2453-VI після призначення на посаду суддя місцевого суду, який потребує поліпшення житлових умов, забезпечується службовим житлом за місцем знаходження суду. На даний час розробляється проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Переліку категорій працівників, яким може бути надано службові житлові приміщення". Після внесення цих змін Державною судовою адміністрацією України буде розроблено Положення про порядок надання службових жилих приміщень і користування ними в судах загальної юрисдикції.

За станом на серпень 2011 року кількість суддів місцевих загальних судів області, які потребують поліпшення житлових умов (забезпечення службовим житлом), складає 22 особи. На сьогодні з метою виконання зазначеного Закону та листів Державної судової адміністрації України з цих питань теруправління активізує роботу щодо покращення стану забезпечення суддів житлом. А саме ТУ ДСА України, співпрацюючи з головою Кіровоградської ОДА, узгодили список суддів, що потребують службового житла в розрізі районних судів області. Тож маємо сподівання на позитивні зрушення у вирішенні даної проблеми.

Також територіальне управління забезпечує заходи щодо санаторно-курортного лікування суддів, працівників апаратів місцевих загальних судів і теруправлінь, хоча ситуація із забезпеченням працівників путівками у цьому році досить скрутна. Так, лише в липні територіальне управління отримало від фонду соціального страхування дві путівки для санаторно-курортного лікування, які розподілені між працівниками згідно поданих заявок. Загалом на 2011 рік заплановано отримати 21 путівку для працівників місцевих загальних судів області та працівників територіального управління.

Окрім того, щороку (в літні місяці) ТУ ДСА здійснює підготовку документів для часткової компенсації вартості дитячих путівок за рахунок коштів фонду соціального страхування. Однак кількість бажаючих батьків направити дитину до дитячого оздоровчого закладу (в межах області) зменшується. Її основною причиною цього, як пояснюють керівники апаратів судів, є невисокий рівень заробітної плати працівників апаратів судів. Відтак у 2010 році територіальним управлінням оформлено 5 заявок на часткове фінансування вартості путівки, у 2011 році — лише дві.

Із метою забезпечення судів нормативно-правовими актами, формування їх бібліотечного фонду територіальним управлінням постійно здійснюється поповнення їх бібліотечного фонду. Так, у березні та червні поточного року придбано для використання в роботі суддями місцевих загальних судів області Закон України "Про виконавче провадження" (нова редакція), Податковий кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України та Конституцію України у редакції станом на 28.06.1996 р. та зі змінами, внесені Законом України від 01.02.2011 р. №2952-VI. Також місцеві загальні суди області на 2011 рік забезпечені періодичними виданнями, зокрема, газетами "Голос України", "Урядовий кур'єр", "Офіційний вісник України", "Закон і Бізнес", журналами "Вісник Державної судової адміністрації України", "Вісник Верховного Суду України", "Довідник кадровика" та CHIP.GO DIGITAL+DVD — для головних спеціалістів з інформаційних технологій. Також на суди області передано книги, які були отримані з Державної судової адміністрації України, а саме "Сучасне управління в суді", "Написання судових рішень" тощо.

Територіальне управління здійснює також заходи із забезпечення місцевих загальних судів області канцелярськими товарами, бланками, носіями інформації, папером, марками, забезпечує безперебійну заправку картриджів та ремонт комп'ютерно-множувальної техніки. При тому робиться все можливе для недопущення зупинення роботи суду з причин відсутності того ж паперу, марок чи інших необхідних матеріалів.

Усі судді місцевих загальних судів області забезпечені суддівськими нагрудними знаками та мантиями, а в судах встановлені символи судової влади.

Організовано роботу служби судових розпорядників. При тому детально вивчаються та аналізуються їх щомісячні звіти. З метою координації діяльності керівників апаратів судів області, своєчасного отримання інформації про практику організації діяльності суду та внесення у встановлено-

му порядку пропозицій щодо її вдосконалення територіальним управлінням із лютого 2010 року запроваджено щоквартальну форму звітності — інформаційно-аналітичну довідку про роботу керівника апарату суду, в якій висвітлюється інформація відповідно до визначених пунктів. За результатами поданих довідок працівниками управління проводиться узагальнення, яке направляється головам судів для відома, а керівникам апаратів для використання в роботі.

Також слід відзначити й таку ділянку, як договірна та претензійно-позовна робота. За станом на серпень 2011 року територіальним управлінням укладено 127 договорів, які стосуються організаційного забезпечення діяльності судів, зокрема, надання послуг з електропостачання, газопостачання, водопостачання та водовідведення, поліграфічних і інформаційних послуг, поставки товару, виконання робіт тощо. Проведено 5 тендерів. Представниками управління взято участь у 28 судових засіданнях по 14 справах, у яких стороною, третьою особою є територіальне управління та/або ДСА України.

За 8 місяців 2011 року територіальним управлінням розглянуто 55 звернень громадян. Всі вони опрацьовані у встановлені законодавством строки.

Працівники територіального управління постійно надають допомогу місцевим загальним судам області у питаннях електронного документообігу суду, інформаційного забезпечення кадрових призначень, статистичної роботи суду (зокрема, в разі прийняття на посаду головного спеціаліста з кадрової, статистичної роботи, керівника та заступника керівника апарату суду). Зазвичай така допомога здійснюється в телефонному режимі або шляхом відрядження компетентного працівника управління до суду для надання організаційної та методичної допомоги, а також шляхом запрошення відповідного працівника суду до територіального управління для навчання та надання практичної допомоги. З метою підвищення кваліфікації, теоретичних та практичних знань ТУ ДСА України регулярно організовує семінарські заняття для працівників апарату суду — головних спеціалістів з інформаційних технологій, секретарів судового засідання та архіваріусів електронного архіву. За їх результатами, а також за підсумками вивчення стану роботи місцевих загальних судів області, проводяться аналізи та розробляються відповідні інструкції з метою покращення виконання обов'язків відповідними спеціалістами.

На завершення хочу відзначити високий рівень відповідальності працівників управління з виконання своїх посадових обов'язків та покладених на них доручень і завдань, що й забезпечує ефективну роботу колективу.

ПОКАРАННЯ – ЯК ЗАХІД ПРИМУСУ, АМНІСТІЯ – ЯК ПРОЯВ ГУМАНІЗМУ

Володимир КУЦЕНКО,
начальник Територіального управління Державної судової адміністрації України в Одеській області

Відповідно до статті 50 Кримінального кодексу України покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, й полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

РЕГІОН

У першому півріччі 2011 року місцевими судами Одеської області було розглянуто 4611 кримінальних справ стосовно 5518 осіб. Виходячи зі статистичних даних, у провадженні судів найбільше перебувало справ, злочини по яких були спрямовані: проти життя і здоров'я громадян – 720; проти власності – 3868; проти громадської безпеки – 434; проти безпеки руху та експлуатації транспорту – 534; злочини у сфері обігу наркотичних засобів або прекурсорів – 1316.

Із вказаної вище кількості розглянутих кримінальних справ місцевими судами Одеської області засуджено 4528 осіб, виправдано 9 осіб, було закрито кримінальні справи стосовно 473 осіб, засуджено 298 неповнолітніх. Як відомо, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістьнадцять років. Особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістьнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за деякі злочини. Досягнення встановленого законом віку – одна з умов притягнення особи до кримінальної відповідальності. Встановлення загального віку кримінальної відповідальності з 16-ти, а за окремі злочини – з 14 років, обумовлено тим, що з досягненням цього віку людина повною мірою здатна оцінювати свою поведінку, у т.ч. злочинну. Особа, яка вчинила злочин у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, підлягає кримінальній відповідальності. При призначенні міри покарання ця обставина є обтяжуючою відповідальність.

Як прояв гуманізму у зв'язку з правовою і політичною ситуацією державою видається акт амністії з приводу знаменних дат. Відповідно до

ст. 92 Конституції України, Закону України "Про застосування амністії в Україні" (зі змінами і доповненнями) амністія оголошується спеціальним законом про амністію, який приймається Верховною Радою України в кожному конкретному випадку. Амністія є повним або частковим звільненням від кримінальної відповідальності й покарання певної категорії осіб, винних у вчиненні злочинів. Отже, чинність закону про амністію поширюється на злочини, вчинені до дня вступу його в силу, тобто не лише на засуджених, а й на осіб, що вчинили суспільно небезпечні діяння, які ще не були предметом судового розгляду. Тому акт амністії може полягати у звільненні від покарання (основного й додаткового), скороченні строку покарання, звільненні від додаткового покарання. Умови та інші обставини, з урахуванням яких застосовується амністія, в кожному конкретному випадку визначаються самим актом амністії.

Закон розрізняє три види амністії: повну, коли передбачається повне звільнення зазначених у законі осіб від кримінальної відповідальності чи від відбування покарання; часткову – при частковому звільненні зазначених у законі осіб від відбування призначеного судом покарання та умовну, яка застосовується у виключних випадках з метою припинення суспільно небезпечних групових проявів і поширюється на діяння, вчинені до певної дати після оголошення амністії, за умови обов'язкового виконання до цієї дати вимог, передбачених у законі про амністію.

Нагадаємо, що в червні Верховна Рада прийняла Закон "Про амністію у 2011 році", але Президент України наклав на нього вето, запропонувавши свої зауваження до документу. Парламент погодив ці поправки й 8 червня прийняв нову версію

згаданого закону. Відтак Президент України Віктор Янукович 25 липня 2011 року підписав Закон "Про амністію у 2011 році". Він передбачав проголошення амністії "найбільш соціально незахищених засуджених, зокрема, неповнолітніх, вагітних жінок, людей похилого віку, інвалідів".

Зазначимо, що відтепер амністія застосовується й до осіб, які не відшкодували заподіяну злочинном матеріальну шкоду. На думку Президента України, "не можна ставити застосування амністії у залежність від матеріального становища особи та його можливості відшкодування шкоди".

Зазначимо, що амністія, оголошена в Україні з нагоди 20-річчя незалежності країни, торкнулася 16 тисяч засуджених. Серед них 8 тис. осіб, які вперше скоїли злочини невеликої тяжкості чи з неосторожності. Отримали свободу 5 тисяч хворих на туберкульоз, 1,5 тис. неповнолітніх, близько 1 тис. людей похилого віку (у віці старше 60 років) та понад 700 інвалідів першої групи.

Додамо, що за роки незалежності в Україні було проведено 16 амністій, завдяки яким на волю вийшли 162 тис. осіб. Зараз у місцях позбавлення волі перебуває 150 тисяч засуджених.

СЕМІНАРИ

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ: ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

17 серпня 2011 року у конференц-залі готелю "Буковина" міста Чернівці відбувся семінар для суддів місцевих загальних та апеляційних судів Тернопільської, Хмельницької і Чернівецької областей на тему: "Антикорупційне законодавство і практика його застосування: досвід країн ЄС та України".

Семінар проведено в рамках співпраці Національної школи суддів України (далі — НШСУ) та Спільної програми Європейського Союзу і Ради Європи "Прозорість та ефективність судової системи України". На відкритті семінару після вступного слова юридичного радника Спільної програми Вікторії Гальперіної виступив начальник відділу підготовки суддів та працівників апаратів судів НШСУ Володимир Мазурок, суддя Верховного Суду України у відставці, та Олексій Черновський — голова Апеляційного суду Чернівецької області.

У ході роботи семінару його учасники заслухали доповіді українських та зарубіжних експертів: Лаури Стефан (Румунія), Наталії Ахтирської (Україна), Георгія Рупчева (Болгарія). Основні питання семінару стосувалися причин та умов виникнення

корупції, сучасного стану боротьби з цими злочинами, її законодавчого забезпечення та судової практики у справах, пов'язаних з корупційними діями.

У програмі семінару 17–18 серпня були доповіді Григорія Алейнікова, судді Апеляційного суду Запорізької області, та Олександра Крутя, радника юридичної патентної фірми "Трищенко і партнери", а також відбулися дискусії учасників семінару з виконання суддями із зазначених областей завдань щодо розгляду практичних справ, пов'язаних із корупцією, відповідно до положень Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції", який набрав чинності з 1 липня 2011 року, та з урахуванням європейського досвіду.

ПИТАННЯ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУДОВОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ПОТРЕБУЮТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ

Юрій ГОНЧАРУК,
начальник Територіального управління Державної судової адміністрації України в Чернівецькій області

30 липня 2010 року набрав чинності Закон України "Про судоустрій і статус суддів", яким істотно змінено й систему судового адміністрування, статус працівників апарату суду та їх керівників. У зв'язку з цим наш кореспондент звернувся до начальника Територіального управління Державної судової адміністрації України в Чернівецькій області Юрія Гончарука з низкою запитань щодо особливостей судового адміністрування та його регулювання на законодавчому рівні.

РЕГІОН

— Юрію Георгійовичу, минув уже рік після прийняття Закону України "Про судоустрій і статус суддів". Ваше управління працює в галузі судового адміністрування. Нагадайте, будь-ласка, що після введення в дію зазначеного Закону змінилося в цій галузі, яке місце в ній належить Вашому управлінню, головам та керівникам апаратів судів?

— Нашу роль в управлінні судами (а вірніше — апаратами судів) не варто перебільшувати. Вона зводиться до організації роботи в судах з ведення судової статистики, контролю за станом діловодства, координації діяльності керівників апаратів місцевих судів, вивчення практики організації діяльності цих судів. Крім цього, начальник територіального управління відповідно до вказаного Закону тепер призначає на посаду керівника апарату місцевого суду, його заступника, присвоює їм ранги державного службовця, застосовує щодо них заохочення та заходи дисциплінарного впливу, а також звільняє їх з посади. Зауважу, при тому, що при вирішенні цих кадрових питань начальник територіального управління не може діяти самостійно. Видати такий наказ він може лише в тому разі, якщо на це буде подання голови відповідного суду. Отже, повноваження начальника територіального управління щодо кадрових призначень в апаратах місцевих судів носять суто формальний характер.

Помимо вказаного начальник територіального управління затверджує структуру та штатну чисельність апаратів місцевих судів, але робить він це за погоджен-

ням із головами відповідних судів. Раніше штати апаратів місцевих судів затверджувала Державна судова адміністрація України. Як раніше, так і тепер, чисельність апарату суду обмежена обсягом виділених на його утримання асигнувань, тобто вона не може бути збільшена, якщо на утримання додаткових штатних одиниць не виділені необхідні кошти.

В усьому іншому на територіальні управління покладено обов'язок щодо матеріально-технічного та інформаційного забезпечення судів, створення належних умов для їх роботи.

— А які повноваження в управлінні судами мають керівники апаратів та голови судів? Як ці повноваження співвідносяться з тими, що були в них цього?

— За чинним нині Законом керівник апарату суду несе персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування автоматизованої системи документообігу. Раніше Законом було визначено, що організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, який очолює керівник апарату.

За минулим законом останній підпорядковувався голові суду й координував свою діяльність з відповідним територіальним управлінням Державної судової адміністрації.

Нині чинним законодавством на керівника апарату покладено персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення роботи суду. Іншими словами, сферу його повноважень і відповідальності тепер

розширено. Йому, зокрема, надано право своїми наказами призначати, звільняти, заохочувати тощо працівників апарату. Раніше ці повноваження належали голові суду.

Разом із тим у Законі відсутня норма, яка би прямо, а не опосередковано, вказувала на те, кому підпорядковується керівник апарату суду, перед ким він несе відповідальність за свою діяльність.

Щодо адміністративних повноважень голови місцевого суду, то він, як і раніше, представляє суд у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами. Ця норма Закону, на наше переконання, вказує на те, що в суді саме голова був і залишається головним адміністратором, хоча обсяг його суто адміністративних повноважень за чинним нині Законом суттєво зменшений. Якщо раніше він безпосередньо здійснював організаційне керівництво роботою суду, приймав на роботу і звільняв працівників апарату, присвоював їм ранги державного службовця, застосовував щодо них заохочення та заходи дисциплінарного впливу, організовував ведення судової статистики та роботу з підвищення кваліфікації працівників апарату суду, то тепер у зазначених галузях адміністрування він (голова суду) або обмежений у повноваженнях, або наділений лише контрольними функціями.

— За рік роботи за чинним нині Законом щодо судоустрою держави як територіальне управління, так і суди, мабуть, уже можуть об'єктивно оцінити переваги й недоліки нововведень. Як Ви особисто охарактеризуєте їх?

— Я розумію прагнення законодавців удосконалити систему судового управління (маю на увазі керівництво судами, спрямоване на суто організаційне забезпечення їх роботи, без будь-якого втручання в процесуальну діяльність суду). Зрозумілим є й бажання персоналізувати відповідальність за якість, дієвість цього керівництва. Та чи варто цю відповідальність покласти виключно на керівника апарату суду?

При всіх особливостях судового управління (чи адміністрування) необхідно дотримуватися основоположних принципів у сфері державного управління, закладених в нормах адміністративного права. Такими є, зокрема, принципи єдиноначальності, оперативної самостійності в прийнятті управлінських рішень та відповідальності за їх результати.

Відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" тепер у кожному місцевому суді передбачено принаймні чотири посадових особи, наділені управлінськими (чи адміністративними) функціями. Це — голова суду та його заступник, керівник апарату суду і його заступник. Кожен з них відповідно до наданих повноважень має право, давати працівникам апарату обов'язкові до виконання вказівки, розпорядження. Я вже не кажу про керівників структурних підрозділів апарату, якщо такі підрозділи в суді створені.

Чи не забагато управлінців на такі кількісно невеликі колективи, яких у судах України переважна більшість? У найменшому в нашій області Путильському районному суді працює 19 чоловік, в тому числі троє суддів і 16 працівників апарату, а в найбільшому, яким є Шевченківський райсуд Чернівців, — 56 осіб (12 суддів та 44 працівники апарату). І в першому, і в другому судах 4 особи належать до керівного складу, наділеного повноваженнями щодо всього апарату суду.

Відповідно до вимог Закону "Про судоустрій і статус суддів" ми в терміновому порядку у всіх місцевих судах ввели посади заступників керівників апаратів. При цьому ніхто додаткові асигнування на утримання цих службових осіб не виділив: для того, аби ввести їх до штату, довелося скоротити відповідну кількість працівників нижчого службового рівня, які виконували практичну роботу (секретарів, діловодів, судових розпорядників тощо). Ще не так давно в судах такого штатного складу питаннями адміністрування успішно займався виключно голова суду — без заступника і керівника апарату. При цьому ніхто не звільняв його від обов'язків судді даного суду. В судах не було навіть консультантів, які ведуть тепер діловодство та здійснюють певні організаційні функції з кадрових питань. Ми не за те, щоб увесь обсяг роботи по управлінню судом знову звалився виключно на плечі голови суду. Але до вирішення питань щодо визначення кількості управлінців в судах необхідно підходити диференційовано.

— А як же в даній ситуації бути з дотриманням згаданого Вами принципу єдиноначальності?

— За загальним правилом єдиним начальником у державному органі є той, хто наділений правом приймати та впроваджувати в життя рішення, обов'язкові до виконання підлеглим йому персоналом, у тому числі рішення щодо призначення працівників, їх звільнення, заохочення тощо. Таким єдиним начальником, за логікою, для працівників апарату суду мав би бути його керівник. Однак у суді є ще голова суду та його заступник. Їх керівну роль в установі не слід применшувати. Вони володіють правом контролю за роботою апарату суду, а за результатами такого контролю і приймати відповідні рішення, давати необхідні вказівки тощо. То хто ж в апараті суду уособлює повноваження єдиноначальника — керівник апарату чи голова суду?

Із принципу єдиноначальності впливає принцип оперативної самостійності керівника в прийнятті рішень і принцип персональної відповідальності за їх впровадження в життя, дієвість, ефективність. А чи може мати оперативну самостійність керівник апарату суду? При прийнятті важливих рішень, особливо в питаннях кадрового забезпечення апарату, перед ним кожного разу постає питання: а що з цього приводу скаже голова суду? Та й у проєкті (поки що в проєкті) Положення про апарат місцевого та апеляційного судів загальної юрисдикції закладено норму про те, що апарат суду забезпечує виконання

покладених на нього завдань відповідно до наказів і розпоряджень голови та керівника апарату суду. Виходить, що в разі затвердження цієї норми положення в наведеній редакції, в апараті суду узакониться своєрідне двовладдя при персональній відповідальності за прийняті рішення лише одного з двох суб'єктів владних повноважень — керівника апарату суду. Так бути не може.

Говорячи про персональну відповідальність керівника апарату суду, виникає також запитання: а перед ким він несе цю відповідальність? За загальною практикою кожен керівник нижчого рівня несе відповідальність за результати своєї діяльності перед органом вищого рівня — органом, який призначив його на посаду, перед яким він звітує про свою роботу, і який по відношенню до нього володіє засобами дисциплінарного впливу. Однак територіальне управління Державної судової адміністрації, яке призначило його на посаду, за своїм статусом не є вищим органом по відношенню до апарату місцевого суду та його керівника. В судовій системі немає такої владної вертикалі, яка існує в органах державної виконавчої влади. Керівник апарату перед територіальним управлінням державної судової адміністрації про свою роботу не звітує і, як уже відзначалося, територіальне управління може притягнути його до відповідальності лише за поданням голови суду. Виходить, що керівник апарату несе відповідальність перед головою суду. І не лише.

У кожному суді як орган суддівського самоврядування періодично скликаються збори суддів. Відповідно до частини 1 статті 115 Закону "Про судоустрій і статус суддів" збори суддів — це зібрання суддів відповідного суду, на якому вони обговорюють питання внутрішньої діяльності суду та приймають колективні рішення з обговорюваних питань. Відповідно до частини 2 статті 149 цього ж Закону керівник апарату інформує збори суддів про свою діяльність. І як би там не було, а керівник апарату (та й самі судді) завжди сприйматиме свою чергову доповідь зборам не як інформацію, а як звіт. За результатами такого звіту збори можуть прийняти обов'язкове до виконання апаратом та його керівником рішення, навіть висловити керівнику апарату недовіру, що рівнозначно звільненню його з посади. Ось перед ким керівник апарату несе відповідальність: перед головою суду та зборами суддів. То чи може він за таких умов відчувати себе в апараті суду єдиноначальником, здатним повною мірою самостійно реалізувати свої повноваження, і чи можна в такому разі покладати на нього персональну відповідальність за вчинені дії?

І ще одне. Організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування автоматизованої системи документообігу в суді, персональна відповідальність за які покладена на керівника апарату, це не лише організація повсякденної роботи апарату суду з прийняття, реєстрації, обміну, підготовки до розгляду

справ та матеріалів, їх спрямування після розгляду тощо. Це, разом із тим, повсякденна турбота про матеріально-технічне забезпечення організаційних процесів, створення в суді належних умов суддям, працівникам апарату, учасникам процесу, громадянам, які звертаються до суду за захистом своїх прав та інтересів. На це керівник апарату повинен мати в своєму розпорядженні фінансові ресурси, які він може спрямувати на ті чи інші потреби суду. Чи має він в своєму розпорядженні такі ресурси? Ні.

На даний час розпорядником цих ресурсів щодо загальних місцевих судів (а це місцеві та районні суди) є територіальні управління Державної судової адміністрації. З 1 січня 2012 року набирає чинності норма Закону "Про судоустрій і статус суддів", за якою розпорядником коштів, що виділяються з Державного бюджету на утримання місцевих загальних судів, будуть відповідні суди, тобто голови цих судів, але аж ніяк не керівники апаратів. То чи можна в такому випадку покладати на керівників апаратів персональну відповідальність за матеріально-технічне забезпечення суду? Звичайно ж — ні.

— **Який же висновок можна зробити з усього сказаного?**

— Вважаю, що персональну відповідальність за роботу апарату суду покладати виключно на його керівника не можна. Таку відповідальність може нести лише та службова особа суду, яка наділена правом самостійно приймати управлінські рішення, в тому числі рішення з кадрових і фінансових питань. Такими обов'язками і повноваженнями може бути наділена тільки перша особа в управлінській (чи адміністративній) "ієрархії" суду — його голова.

— **Який вихід Ви бачите з цієї ситуації?**

— Вихід у тому, щоб у законодавчому порядку поновити повноваження голови суду щодо апарату суду в тому обсязі, які він мав до цього: і щодо організації його роботи, і щодо кадрових призначень. І нехай він здійснює організаційне керівництво судом та його апаратом як безпосередньо, так і через керівника апарату. Відповідальність за свою роботу на адміністративній посаді голова суду має нести перед тим органом, який його призначив на цю посаду. Так буде і логічно, і справедливо, в цілковитій відповідності з основоположними принципами адміністративного права — права, що регулює правовідносини в сфері державного управління (з дотриманням особливостей управління в судовій діяльності).

— **А яку роль в даному разі Ви відводите керівнику апарату суду?**

— За ним мають залишитися обов'язки щодо ефективного спрямування діяльності апарату із забезпечення повсякденної роботи суду з розгляду судових справ та матеріалів. В залежності від рівня й ефективності його керівництва цією ділянкою роботи він і буде нести відповідальність перед головою суду.

Олег КИСЛИЦЯ,

заступник начальника Територіального управління Державної судової адміністрації України у Вінницькій області

ЗДОРОВЕ СУДОЧИНСТВО ЗАЛЕЖИТЬ І ВІД ЗДОРОВ'Я СУДДІВ

Загальновизнано, що здоров'я людини є найбільшою цінністю та найдорожчим скарбом. Воно є запорукою гармонійного розвитку особистості, становлення її як професіонала в тій чи іншій галузі суспільної діяльності. Законодавець, усвідомлюючи суть і значення здорової нації, зазначив у ст. 49 Конституції України: "Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності".

Звісно, що й для судової системи України, і Вінниччини зокрема, здоровий висококваліфікований кадровий потенціал є основою для реалізації тих завдань і повноважень, які законом покладаються на місцевий суд та його апарат. Зрозуміло, що робота суддів та працівників апарату суду є специфічною, і в переважній більшості носить негативне емоційне забарвлення та пов'язана з розв'язанням конфліктних ситуацій. Крім того, на сьогодні значно зросло навантаження на суддів, що пов'язано з великою кількістю надходження до судів позовів щодо соціальних виплат та незаповнення вакантних посад суддів. Більше того, робота працівників суду пов'язана з постійним ризиком захворіти на хвороби, які передаються повітряно-крапельним шляхом, оскільки вони щоденно контактують із значною кількістю людей (позивачі, відповідачі, підсудні, засуджені тощо).

Статистичний моніторинг свідчить, що велика кількість суддів і працівників суду протягом року неодноразово проходять лікування, а окремі й узагалі за станом здоров'я полишають роботу в суді. На жаль, така ситуація має негативну динаміку. Зокрема, у Вінницькій області лише за перше півріччя 2011 року з 31 загального місцевого суду (176 штатних посад суддів, з них 18 – вакантні, 784 – працівники апарату суду) хворіли (перебували на лікарняному) 45 суддів (25,6 відсотка від штатної чисельності) та 200 працівників апарату (25,5 відсотка). У 2010 році на лікарняному перебували 61 суддя (34,6 відсотка) та 382 працівники апарату (48,7 відсотка). Протягом

2009 року, відповідно, – 53 судді (30 відсотків) та 452 працівники апарату (57,6 відсотка).

За таких умов питання медично-профілактичних оглядів та надання медичного обслуговування суддям і працівникам апарату місцевих судів є особливо актуальним та потребує відповідної уваги як із боку територіальних управлінь ДСА України, так і з боку адміністрації відповідного місцевого суду. Адже згідно з підпунктом 12 п. 5 Положення про територіальні управління Державної судової адміністрації України, затвердженого наказом голови ДСАУ від 05.04.2011 року № 82, територіальні управління відповідно до покладених на них повноважень та в межах компетенції беруть участь у здійсненні заходів щодо забезпечення медичного обслуговування і санаторно-курортного лікування суддів місцевих судів, працівників апарату місцевих судів та працівників територіальних управлінь. Що стосується адміністрації суду, то відповідно до ст. 169 Кодексу законів про працю України на власника або уповноваженого ним органу покладено зобов'язання за свої кошти організувати проведення попереднього (при прийнятті на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, а також щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року.

Що стосується суддів та працівників апарату суду, то питання безоплатного медичного обслугову-

вання визначено спеціальними законами. Так, ст. 137 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що суддя та члени його сім'ї мають право на безоплатне медичне обслуговування у державних закладах охорони здоров'я. Члени сім'ї судді можуть обслуговуватися в тих медичних закладах, де обслуговується суддя. Працівники апарату місцевого суду, які є державними службовцями (згідно з ч. 5 ст. 149 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" правовий статус працівників апарату суду визначається Законом України "Про державну службу"), відповідно до ч. 3 ст. 36 Закону України "Про державну службу" користуються в установленому порядку безоплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я. Таким же обслуговуванням користуються члени сімей державних службовців, які проживають разом з ними.

Із набранням чинності Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави, проводяться спеціальні перевірки і, зокрема, щодо стану здоров'я (п.5 ч.2 ст. 11). Тобто з 1 січня 2012 року (дата набрання чинності ст. 11 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції") керівники апаратів загальних судів мають проводити спеціальні перевірки щодо осіб, які претендують на зайняття вакантних посад в апараті суду, і стан здоров'я претендента є складовою такої перевірки.

Більш детальна спеціальна перевірка проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України щодо кандидатів на посаду судді для призначення вперше. Зокрема, п.6 ч.1 ст. 67 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що особа для участі в доборі кандидатів на посаду судді подає висновок медичної установи про стан здоров'я кандидата. До переліку необхідних документів щодо перевірки стану здоров'я входять: медична довідка форми № 086/о, затверджена наказом Міністерством охорони здоров'я України від 27 грудня 1999 р. № 302; медична довідка про проходження обов'язкових попереднього та періодичного психіатричних оглядів форми № 122-2/о, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 2002 р. № 12; сертифікат про проходження профілактичного наркологічного огляду форми № 140/о, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 листопада 1997 р. № 339.

Огляд вищезазначених нормативно-правових документів свідчить про те, що держава виявляє особливу увагу до стану здоров'я претендентів на посади суддів та працівників апарату суду. Крім того, це питання має бути під постійним контролем і після призначення на відповідні посади в судові органи. Як зазначалося вище, приділяти особливу увагу цим проблемам мають територіальні органи Державної судової адміністрації, адміністрація суду і кожен суд-

дя чи державний службовець особисто. Однак для позитивного вирішення цього важливого для держави питання потрібно змінювати менеджмент управління, психологію ставлення до власного здоров'я, провести реформування профілактичної медицини тощо.

Територіальне управління Державної судової адміністрації у Вінницькій області в рамках повноважень та фінансових можливостей вживає відповідних заходів щодо медичного обслуговування суддів, працівників апарату судів та теруправління. З цією метою за ініціативи управління, після проведення відповідних консультацій з управлінням здоров'я та курортів Вінницької обласної державної адміністрації, було видано спільний наказ від 20 червня 2011 року за № 27/536 "Про проходження суддями, працівниками апарату місцевих судів та працівниками Територіального управління Державної судової адміністрації у Вінницькій області щорічного профілактичного медичного огляду".

Наказом визначено, що ці категорії працівників щорічно у травні — червні безоплатно проходять у визначених закладах охорони здоров'я профілактичний медичний огляд. Затверджено й перелік таких закладів охорони здоров'я. Окрім 31 загального місцевого суду, до згаданого переліку включено Господарський суд Вінницької області, Вінницький окружний адміністративний суд та територіальне управління. Даний наказ доведено для виконання до керівництва місцевих судів та головних лікарів відповідних закладів охорони здоров'я.

Працівники апаратів місцевих судів, які є членами профспілкової організації "Соціальний прогрес", за бажанням можуть безкоштовно (оплачує профспілкова організація) пройти поглиблене обстеження у Військово-медичному клінічному центрі Центрального регіону Міністерства оборони України. Територіальним управлінням налагоджено також співпрацю з обласною клінічною лікарнею імені М.І. Пирогова де, за необхідності, проходять лікування працівники судової системи регіону.

У 2010 році управлінням проводилася також активна робота щодо санаторно-курортного лікування суддів у відомчих санаторіях "Шкло" та "Феміда", інших оздоровницях, відшкодовувалися кошти на лікування. На жаль, у 2011 році таке відшкодування не відбувається (у зв'язку з набранням чинності окремими положеннями Закону України "Про судоустрій і статус суддів"), однак суддям надається консультативна допомога щодо організації роботи санаторно-курортних закладів.

Здійснюючи всі ці заходи, територіальне управління переконане, що здоров'я суддівського корпусу області, працівників апаратів місцевих судів — це один із найважливіших чинників якісного, своєчасного та справедливого судочинства.

КОНФЕРЕНЦІЇ

ГОЛОВА ДСА УКРАЇНИ ВЗЯВ УЧАСТЬ У
КОНФЕРЕНЦІЇ З НАГОДИ 15-Ї РІЧНИЦІ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

16 вересня 2011 року відбулася міжнародна конференція "Захист прав людини органами конституційної юстиції: можливості та проблеми індивідуального доступу", організована з нагоди 15-ї річниці Конституційного Суду України та в рамках головування України в Комітеті міністрів Ради Європи.

Своє привітання учасникам конференції надіслав Президент України Віктор Янукович. В ньому, зокрема, глава держави зазначив: "Цей захід, організований Конституційним Судом України, відбувається під час українського головування в Комітеті міністрів Ради Європи, одним із пріоритетів якого є забезпечення індивідуального доступу громадян до конституційної юстиції... Сьогодні в Україні розпочато процес підготовки до реформування Основного Закону держави. Тому своєчасною є фахова дискусія науковців та практиків на основі аналізу проблем, пов'язаних із запровадженням ефективної моделі правового захисту через конституційну скаргу".

ських громадян та відповідатиме запитам суспільства.

У роботі конференції також взяли участь Голова Венеціанської Комісії Ради Європи Джанні Букіккіо, директор Німецького фонду міжнародного правового співробітництва Дірк Міро, представники Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), конституційних судів Австрії, Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Вірменії, Грузії, Казахстану, Кореї, Литви, Македонії, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії, Сербії, Словаччини, Таджикистану, Туреччини, міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко, Голова Конституційного Суду України Анатолій Головін та судді КСУ, Голова Верховного Суду України Василь Онопенко, Голова Вищого спеціалізованого суду України з

розгляду цивільних і кримінальних справ Леонід Фесенко, Голова Вищого адміністративного суду України Олександр Пасенюк, Голова Вищого господарського суду України Віктор Татюков, Голова Вищої ради юстиції Володимир Колесниченко, Голова Державної судової адміністрації України Руслан Кирилюк, Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Ігор Самсін та інші поважні особи.

Із вітальним словом до учасників конференції звернувся Голова Верховної Ради України Володимир Литвин, який наголосив, що громадянам України необхідно надати право звертатися до Конституційного Суду. На його думку, таке право не лише сприятиме зменшенню навантаження на Європейський суд з прав людини, а й поліпшить механізм захисту прав україн-

КОНФЕРЕНЦІЇ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ГОЛОВА ДСА УКРАЇНИ ЗУСТРІВСЯ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ПРОЕКТУ USAID "УКРАЇНА: ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА"

26 вересня 2011 року в конференц-залі Державної судової адміністрації України відбулася зустріч Голови ДСА України Руслана Кирилюка та керівника Проекту Агенства США з міжнародного розвитку (USAID) "Україна: верховенство права" Девіда М. Вона.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

У ході зустрічі було обговорено питання взаємодії Проекту з Державною судовою адміністрацією України. Зокрема, йшлося про завершення другого етапу Проекту "Україна: верховенство права" та короткі підсумки діяльності цього періоду, а також у зв'язку із початком нової фази функціонування Проекту USAID, розглянуті питання подальшого співробітництва з ДСА України.

Голова Державної судової адміністрації України Руслан Кирилюк подякував керівництву Проекту "Україна: верховенство права" за плідне співробітництво та окреслив напрямки подальшої співпраці.

Зокрема, він наголосив, що для ДСА України була б доречною та важливою підтримка Проекту в навчальному компоненті, напрацюванні програмного продукту для судових бухгалтерів, у питаннях підвищення довіри до діяльності судової системи, її відкритості та прозорості, організаційному становленні веб-сайтів судів, їх наповненні, а також у створенні прес-центрів судів.

Представники Проекту USAID "Україна: верховенство права" підтвердили готовність продовжити тісну співпрацю з ДСА України та надавати підтримку в організаційному забезпеченні судів.

ЗУСТРІЧ З ЕКСПЕРТАМИ ПРОГРАМИ "БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ТА УТВЕРДЖЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ"

28 вересня 2011 року в конференц-залі Державної судової адміністрації України відбулася зустріч Голови ДСА України Руслана Кирилюка з експертами програми "Боротьба з корупцією та утвердження верховенства права в Україні".

Протягом 2007–2009 років Державною судовою адміністрацією України реалізовано програму "Боротьба з корупцією та утвердження верховенства права в Україні" у рамках програми корпорації "Виклики тисячоліття" (МСС) для України. Виконавцем зазначеної програми став проект "Україна: верховенство права". Під час зустрічі було розглянуто три напрямки програми "Боротьба з корупцією та утвердження верховенства права в Україні", зокрема, щодо розробки галузевої програми інформатизації судів, посилення механізму тестування в судовій системі, вдосконалення процедури притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Голова Державної судової адміністрації України Руслан Кирилюк високо оцінив співробітництво в рамках програми "Боротьба з корупцією та утвер-

дження верховенства права в Україні", відзначивши, що заходи, впровадження яких розпочато спільно з цією програмою, нині вже реалізуються. Зокрема, проведено процедуру добору кандидатів на призначення на посаду судді вперше шляхом складання анонімного тестування, поліпшено процедуру притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, прийнято програму автоматизації суддів та запроваджено у всіх судах України комп'ютерну програму документообігу. Наразі експерти з оцінки результатів впровадження програми "Боротьба з корупцією та утвердження верховенства права в Україні" підбили підсумки діяльності та визначили ступінь завершеності заходів, проведених у рамках програми корпорації "Виклики тисячоліття".

ФОТО В НОМЕР

Днями вітчизняні правники відзначили своє професійне свято.
На знімку: під час урочистостей до Дня юриста в Києві (зліва направо):
Голова Вищого адміністративного суду України Олександр Пасенюк,
Голова Державної судової адміністрації України Руслан Кирилюк,
голова Окружного адміністративного суду м. Києва Павло Вовк та суддя цього суду Наталія Блажівська.

У НОМЕРІ

У НОМЕРІ

Наради
У судочинства з'явився певний оптимізм **2**

Актуальне інтерв'ю
Руслан КИРИЛЮК.
Завдяки прийняттю Закону "Про судовий збір" бюджетний запит на 2012 рік передбачає збільшення видатків на утримання судів на 50 відсотків **3**

Судочинство
Леонід ФЕСЕНКО.
Нові ставки судового збору відповідають реаліям сьогодення **8**

Перша річниця
Відбулося урочисте засідання з нагоди святкування першої річниці утворення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ **10**

Судова реформа
Олександр ПАСЕНЮК.
Існуюча система судів України: конституційність та потенціал до удосконалення в ході подальшої судової реформи **13**

Суддівські кадри
Гор САМСІН.
Від "букви до дії": перше призначення суддів і перше випробування Закону України "Про судоустрій і статус суддів" **16**

Події **19**
День народження ВКССУ

Судова статистика
Огляд даних судової статистики про роботу місцевих та апеляційних судів України в 2006 – 2010 роках **21**

Тільки факт **29**
Судді об'єдналися

Суддівське самоврядування
Рада суддів висловила свою позицію стосовно тлумачення поняття "щомісячне довічне грошове утримання" **30**

Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції **32**

Регіон
Григорій ДРОК.
Забезпечення діяльності судів: проблеми та здобутки **35**
Володимир КУЦЕНКО.
Покарання – як захід примусу, амністія – як прояв гуманізму **38**

Семінари
Антикорупційне законодавство і практика його застосування: досвід країн ЄС та України..... **39**
Юрій ГОНЧАРУК.
Питання розподілу повноважень та відповідальності в судовому адмініструванні потребують удосконалення..... **40**
Олег КИСЛИЦЯ.
Здорове судочинство залежить і від здоров'я суддів **43**

Конференції
Голова ДСА України взяв участь у конференції з нагоди 15-ї річниці Конституційного Суду України **45**

Міжнародне співробітництво
Голова ДСА України зустрівся з представниками проекту USAID "Україна: верховенство права" **46**

Зустріч з експертами програми "Боротьба з корупцією та утвердження верховенства права в Україні" **47**

Над випуском працювали:

*Вячеслав Гармаш
Олена Ігнатченко
Федір Ілляк
Андрій Жарий
Михайло Черненко*

Оригінал-макет виготовлено комп'ютерним центром видавничої організації «Юрінком Інтер»

(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 19 від 20.03.2000 р.)

Підписано до друку 10.10.2011 р. Формат 60×84¹/₈. Папір крейдяний.

Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 3,8. Умовн. друк. арк. 5,58.

Наклад 730 прим. Зам. №

Віддруковано у ЗАТ «Віпол», 03151, м. Київ-151, вул. Волинська, 60